

TORBICA

JUGOSLAVENSKE MLADOSTI.

Leto III.

V Zagrebu 10. maja 1864.

Št. 4.

P E S M I.

Vrbsko Jezero.

(Poleg koroške pravlice.)

Kaj kuha v jezeru in vreje na dnu,
Jezi se valovje šumeče,
Kaj javka, zdihuje, ječi bez mirú
Ko ura polnočna priteče?

„Razuzdneži, se ne bojite Boga,
Tak sveti večer se praznuje?
Joj! nehajte hitro, pomislite, da
On dalječ ni, ki ostro kaznuje!“

O to je ukorna bezbožna drhál,
Od božjega srda zadeta,
In dokler s trobento jo angelj bo zval,
V globoko jezero zakleta.

Pa glas mu pretrga stoternat lagonj,
Podoben rjoventju živine,
S krohonom zavrne hudobnežev roj,
In žalosten starček koj zgine.

V naročju bogastva in sreče se je
V nasladnostih nekđaj gostila,
Ošabno v napuhu prevzemala se,
Boga zaničvavka je bila.

In hujše, zmir hujše le družba divja,
Ko pamet in um bí zgubila, —
Kar zopet na uho nenadoma ta
Doni jej beseda svarila:

Pa prišel, oj prišel je sveti večer,
Ki cerkva obhaja ga složno,
„Zveličar je rojen dans“ — kliče vsakter,
In moli, slavi ga pobožno.

„Rotim vas in molim pri živem Bogu
Poslušajte opominjanje resno,
In jenjajte urno, da strašnemu tu
Sodniku ne bode prekesno!“

Ne mara, ne zmeni drhal se za to,
Ki pleše in uka pijana,
Se zbija in tepe, preklinja strašno,
Da tresse se cela dvorana.

„Nastavil že joj! maščevalen je meč,
Že meri s pogubno vam streló,
Ne blaznite o trdovratneži več,
Pod vami odprto je žrelo.“

Že bliže in bliže je pola noči,
Pod nebnih oblacih pošasti
Gromečih plamnečih se vojska vrti,
Ko tma maščevalnih oblasti.

Pa zopet mu govor preseka krohó
In vriš, da se dalječ razlega,
„Preč s starcem!“ kričijo med hrup in ropot,
In planejo jezni nad njega.

Silnejše razlega se ropot in klic
Ni konec še grozne gostije,
Kar starček — pripognjen in opadenih lic
Čez prag prikoraka in vpije:

Kar naglo mu iz oči togota, in srd
Zabliskne plamteč, da drevena
Obmolkne drhal ino bleđa kot smrt
Na starca strmi okamnjena.

„Gorjé vam! gorjé vam o zlobneži zdaj“, Med hrupom z obupom pa truma kriči,
Zakličé roko povzdignivši, In roke previja in jeka,
„Prekleti bodite od zdaj vekomaj, Prepozno — prepozno — več smiljenja ni,
Tu milosti hip zamudivši!“ Že silna zaliva jo reka.

In še ga ni vidila množina več, Krog vriska, se bliska in poka, gromi,
Tihota je grobna v dvorani, Ter hišo nesrečno podere
Kar zvon na visokem zvoniku brneč In višje glasniše valovje šumi,
Dvanajsto jim uro naznani. Obširno dolino požere.

In mahoma vstane lomast in potres, V jezero spremenil je celi se kraj,
Da zemlja bobni in trepeče, V njem mora drhal pokoriti
Odprejo studenci se strašnih nebes; In vsasih, kjer stala je cerkva nekdanj,
In morje razlito dol teče. Seliši po noči zvoniti.

J. Gomilak.

Čuden pogreb *).

Zvonovi po vsih cerkvah, po stolpih vsih doné,
Da dalje se glasijo čez dole, čez goré;
K pogrebu vkup derejo ljudje od vsih strani
Slovenije veseli, ko da bi v svate šli.

Tu viditi je Krajnce in tamkaj Štajerce,
Tu Istre, Gorotance in tam Goričane,
Trop Ogrov in Hrvatov druží se jim v narast,
Da rajnemu mrliču izkaže zadnjo čast.

Že štirje ga nesejo, za njim se ljud vali,
Al nihče ne žaluje, nihče se ne solzí;
Ni čuti miserera, ni čuti libere,
Pa tudi ne molitve in ne molitvice.

Vsi skačejo viiskaje, veselo se smejó,
In nove in stare pesmi navdušeni pojó;
Glasovi samokresov razlegajo se vmes
Piskarjev ino godcev, ko da je pir al ples.

Med množtvom pa koraka počasi sivček svet,
Obleka črna krije od glave ga do pet,
Le on otožno gleda, le on vesel ne gre,
Le on po njem zdihuje in briše si solzé.

Al za solzé njegove nobenemu ni mar,
Kaj nek bi žal jim bilo, da vmrl je grešnik star?
Saj le ošaben tujec, le krut je bil trinog,
Ki je Slovencem vedno zadaval dosti tog.

*) Primeri: Sprovod v „domorodnih glasih“ od M. Bogovića.

In tjekaj do mogile valí se ljudstva trop,

Po starem običaji vrši se tu pokop:

„Naj božja luč mu sveti“ izgovarja slehrni,
Od pevcev pa sebranih ta pesem zadoni:

„Slovenski glas živeči
Bo vladal odsihdob,
Saj k našej pal je sreči
Latinski jezik v grob.

Naj biva v hladnej jami,
Počiva noč in den,
Saj nihče ga ne zdrami
z njegovih sladkih seu.

In slave veličanske
Mu šapel je izgnjil,
Sinove nas slovanske
Ne bode več môčil.

Ker moral je umreti,
Da ga zarase mah,
Naj božja luč mu sveti,
Varuj ga božji strah!“

Še vedno se razlega na novem grobu spev,
Še vedno čez planjave zvonov doni odmev; —
In mlado ino staro grobú zpušča kraj,
Ter radostno se vrača v svoj mili zavičaj.

T. Lipoljub.

N a v r a g e !

Tromba slavska hrabro zdaj prepevaj,
Dokler solnce na višini plava,
Srca naše boljše zmir ogrevaj,
S tabo je ponosna cela Slava.

„Drum drum“, hrabre one glase
Čujmo o Slovani, vzmimo čaše,
Privežijmo si junačke pase
In nezabimo osode naše!

Doni v križem sveta, išči sine
Krepke, srčne, umne, bistre glave,
Rodne gani naše vse doline
V boj in z boja nas pripelji zdrave!

Tak pričakat znamo zlate leta
Kih unuki bodejo veseli!
Sreče, ki jo Slava nam obeta,
Vragi nam ne bodejo vzeli.

Pokončajmo vse nasprotne vrage,
Glavo, ki so proti nam vzdignili,
Za rešitev Slave naše blage,
Rado vedno bomo se borili!

Citre bodo mrtve oživele,
Tim ki pesmi prve nam so peli,
V logu Slave žlahtno zadonele;
Glasi bodo v grob še nam doneli!

Voličan.

N a p i t n i c i .

I.

Pesem naša naj doni
Od veselih prostih dni;
Vražji meč nas ne straši!
Smrt junaška — naj preti!
Da le narod prost živi.

Naj škit in meč se zlom!
Borišča mi ne zapustimo —
Za dom in za prostost se bijmo!

II.

Da majke Slave smo sinovi —
Naj vražji le zvedó vragovi!
Ki hočejo naš dom,

Saj v črnej zemlji bolj je spati!
Kakor sovražniku se vdati.
Le teci teci kri!
Srce se mi hladi,
Bo v črnej zemlji kmal' skopnelo
K osveti — brate drage vnelo!

J. Lovorov.

Violčici!

Pomladno solnce privabilo
Je mnogo rož iz zemlje krila
Rudečih, belih; zdaj je krilo
Naravo cvetje bez števila.

Ko jel poznavat sem cvetlice
Me žene strastno moč neznanu
Mirú iskat si med gredice,
Da bi zacelila mi rana.

Okó krasoto obhúduje
Cvetlice te in opet ove,
Srce se močno povzdiguje
Odpadle so mu težke okove.

V samoti si violca stala
Ponižno glavco pobesila,
Z vonjavo svet napolnevala,
Z vonjavo rajsko, rožca mila!

Ko vidi te okó presrečno,
Le tebe samo obhúduje;
Ko vonjam še vonjavo lečno,
Veselja srce poskakuje.

Ak tuga mi je srce vila,
Podal sem se le med gredice,
Odgšana bila vsa je sila
Alj dans — ne najdem krasotice.

Alj mraza moč te posušifa,
Te srcu mi otožnem vzela,
Alj vzela roka te nemila,
Da nosi tebe zdaj vesela?

Otožno zdaj mi srce bije
Okó le temno se ozira,
Ak' huda me osoda vije
Takrat prepeva tebi lira.

D. L. Glogovanski.

Solzé.

Še cvetlice mi cvetijo
K' mi cvelele nekđaj so,
V krasni, zali svet gledijo
Ljubo me pozdravljajo.

Neizbrojenih zvezd število
In med njimi mesec bled,

Se razsvita zemlje krilo,
Razsvitljuje velik svet.

Še prijatli so mi mili,
K' sem zapisal jih v srcé,
Al, po sami Bogomili
Točim vedno še solzé.

Ivan T.

Cvetice *).

Prijetno spomladi
Po kítnej lívadi
Cvetice stojé;
Prijetno dišijo
Nam razveselijo
Okó in srcé.

Al pride poletje
Nam posuší cvetje
Vse solnce tú žar,
In vele cvetice
Stojé zdaj samice; —
Nam zanj ni več mar.

Cvetice dišeče
Dekleta cveteče
V mladosti ste vi!
Povsod zaželjene!
Povsod obljubljene,
Vas vsaki časti.

Srca vé kraljice
Ponosne deklice
Bežite možé;
Točile, prevzetne
Pa boste priletne
Še grenke solzé!

*) Iz zapuščine prerano nam vmrlega Franceta Kosmača.

Na gori.

Na gori strmeni
Si pesmice kujem,
So tički pri meni,
Se ž njimi radujem.

Na gori zeleni
Mi rožce cvetejo
In tičji plemeni
Mi pesmi pojejo.

Gorenski vetrovi
Mi bistrijo glavo
Savinski bregovi
Pojejo mi slavo.

Prijatli predragi
Na goro hitite,
Priložnosti lepe
Iz rok ne pustite!

Saj tukej Slovenci
Si bistrijo glavo,
In dragi Slovenji
Prepevajo slavo!

Jakob Kočevar.

Moja osoda.

Grenka moja je osoda
„Mores“ ta me zna učiti,
Kaj postanem kaj čem biti,
To je moja zdaj svoboda.

S truom so nasute pota,
Če so gladke so ledene,
Pasti mora kdor zadene
Tako cesto, oj pomota.

Dobra pač mi ni „fortuna“
„Malum“ več del mi nakloni,
Zmir me dalje vodi goni
Ko že sveti bleda luna.

„Quo se vertam“ premišlujem
Ker sem zapuščena reva,
To se noč in dan odmeva
Če zaspim al' pesem kujem.

Dober „philosophus“ biti,
To me dost učenja stane,
Biti vane, vane, vane,
To se najbrž zna zgoditi.

Kaj poslednjič nič le nočem?
Mislim kdor na strune brenka,
Ta živi brez vsega cvenka,
To želim in biti hočem.

X. B.

O razhodu.

Že potekli nam so dnovi,
Že se bliža žetve čas.
Ko se zbrali mi sinovi
Bomo in zapustli vas.

Truda polni pa veseli
Skupaj zdaj se snidemo,
Pesmi mile bomo peli,
Preden se razidemo.

Bile nam so ure drage
Tud' če ravno kaj grenke,
Vendar pa plačilo zmage
Nam le mirno je srce.

Akoravno zapustimo
Šolo, mater umnosti,
Vendar zvesti ostanimo,
Kar smo obljubili si.

Težko nam se je ločiti,
Toda domačije kraj
Tud' ne smemo pozabiti,
Še le tam se vživa raj.

Solnce milo zdaj nam sije
Ko na dom se vrnemo,
Prvi hribček domačije
Tu že zdaj zagledamo.

X. B.

N a p i s i.

1.

Sibi et quibusdam aliis.

Slavčikov pesnice milo žvrlijo,
 Vrabiču budast' mu željo zbudijo:
 Tudi povzdignit premili svoj glas!
 Močno se torej napejati jame,
 Strunice vbera in pevati povzame:
 Pesem ostane le „čri — čri“ ves čas —

2.

Našim pesnikom.

Prav'jo da gladni pojò, da glad si preženejo hudi;
 Pevajo menda zato pesniki naši toljkó?!

3.

Našim nadepolnim pesnikom.

Slava raduj se, nadepolne pevce 'maš mlade;
 Da res: drugi od družega bolj vsi — polni so nade!

4.

Ponočnjaku.

Plena si išče po noči, po dne miruje zverina;
 Divja si torej zverad, tebi so dnevi noči!

5.

Mladim očalonoscem.

Kak vendar očale mi služijo dobro!
 Da res! ker sicer b' te vidil ne bil!

6.

Mladim sonetarjem.

Sonete peti slišim pevce mlade.

Prešerin.

Že stara pravda je, da se dopada
 Človeku to, kar lastna roka dela,
 Naj tud neumnost vseh je zmes debela;
 In da očitauj ne, le hvalo rada
 Tud sonetarjev naših tropa mlada
 Poslušaj, menim, da že davno cela
 Jugoslovanska dobro ve dežela!
 Ker zdaj sonete peti je navada,
 Pesniček vsak, da božje razodetje
 U sebi nosi, meni, med Slovence
 Pošiljati sonetov umne vence. —

Prijatla slušajte vi sonetarji:

Da sodba koga ne dobi — Bog varji —

„Še jambu kos ni, spleta pa sonetje!“

M. L. Rogaški.

Rožica na oknu.

O kadar, ljubi, mimo kočē
Te up, da vidiš me, peljā,
In srce ti ljubezni vroče
Na oknu rožico zazna:

Kot vseh sijajnih rož kraljico
Presrečno rada jo gojim,
In kolikrat svojō glavico
K ljubō cvetočej naslonim!

Takrat spominjaj se prav živo
Device zvesto ljubljene,
Saj kakor roža sramožljivo
Ljubezen moja ti cvete.

Pa izročavam jej izdihe,
Ki mlado polnijo srce,
Njej pravim želje, misli tihe —
Naj ona tebi jih povē.

Pomisli, da vsak dan priliva
Jej moja roka preskrbna,
In kakor zdaj je ljubezniva,
Nikoli pred še ni bila;

Ko hodiš torej mimo kočē
In rožica se ti smehljā,
O misli, da poljube vroče
Daje ti zvesta deklica;

Prerada res bi to storila,
Pa ni spolniti želje moč,
Zatorej naj ti roža mila
Fihlja čez zrak poljubljeje vroč!

—n.

LEPOZNANSTVO.**Dva soljubnika.***(Povest iz ljudskega življenja.)*

Spisal G. Visečki *).

I.

„Neprenehoma se obrača čas, in mi se premenjamo ž njim“, piše v starodavnih časih modra neka glava. Da, čas vse prerodi, in le jedro, postava, po ktorej se svet obrača, ostane večna! Pred nekterimi desetletji bilo je dosti drugače, in potem bo spet drugače na svetu; vsaka stvar, vsaka doba gre svojo pot; vpraša se le: „ali naprej, ali nazaj?“ Kdor opeša in oslabi, siloma ga tišijo in z nogami teptajo. Ta osoda zadene vsacega enako. Kako se je v našej domovini slednji čas vse preinačilo! Naši stari dedje in očetje so pomrli in vmirajo; mi, novi zarod, občudujemo sicer njihovo

*) Ravnokar smo čuli, da je pisatelj te pripovedi g. G. une dni z g. misio-
narjem Pircem v Ameriko odšel. Kakor je to iz verstvenega obzira
veselo, tako je iz domovinskega žalostno, ker škoda je res, da se
krepki, vneti slovenski fantje podajo v tujo zemljo, ktorej ne morejo
nikoli toliko pomagati, kakor bi z marljivostjo svoje domačej zemlji ko-
ristili.

priprosto življenje, ali ne korakamo za njimi. Kar so oni vpeljali in ustanovili, se nam že zdi po starem kopitu, in mislimo, da nam je dolžnost take reči zatirati in preganjati. Oj smešno, čuda smešno igra človeštvo na pisanem odru lesenega gledišča — sveta! Konec, žalibog, je vendar le malo-, malokrat smešen!

Pa stopimo iz tega hrumovitega odra v pohlevno kmečko hišo, ki v premožnej štajerskej vasi N. stoji. Tu nam na uho udari glasno drdranje, klepetanje in šumenje, kar nam pokazuje, da se te hišice mlin drži. — Koračimo na poti preteklosti za petdeset let nazaj, in mislimo si lepo poletno večer vsred mesca julija. Najdemo v prostornej hiši veselo družbo fantov in deklet, ki se po vloženi glasbi plesaje vrté. Sicer se že vsi poté, pa le niso še opešani. Mladež, krepkih in brzih nog, se pač vsega preden nave-liča, kakor plesa.

In danes posebno, na rojstni god mlinarske hčeri, zale Julčike. Vse se za njo trga, vsaki bi le ž njo rado plesal, ona je kraljica cele družbe. Ali naša presrečna Julčika za druge fante le malo mara, in akoravno zdaj s tem, zdaj z unim kratko popleše, svoje misli, svoj pogled je le na enega obračala. Kako mu zavidiyo to srečo vsi drugi fantje! — Ali ta nad vse cenjen mladič nosi gosposko suktnjo, in na roki zlati prsten, — kdo bi se tedaj čudil, da se Julčika, cvetlica vseh deklet, vedno le njemu prijazno smeji, in se večidel le ž njim, lahko in bistro, kakor jelka po hiši vrti? Da bi se le njemu dopadla, le njemu nebi premalo lépa bila, ki jo vé s tako sladkimi besedami zabavljati, jej goreče o širokem, lepem svetu, o velikih mestih, o gospodičih in gospodičinah pripovedovati, ki tudi n e m š k i zna! Vrh tega pa ljudje pravijo, da mu ne manjka penez. Kdo bi tedaj mladej Julčiki zameril? Drugi fantje se jej vsi presiromašni, presirovi zdé, in bogata Julčika je edina hči pri hiši, tedaj ni za vsacega fantalina. Plesnivi srebrnjaki, ktere skrblijivi oče v škrinji z železom okovanej hranijo, bodo iz proste mlinarske hčeri skoro „g o s p o“ prečarali. — Te misli so jej po glavi rojile, in prevzetna deklica si je že zlate gradove v puščavo stavila.

Pa kdo je bil ta ljubeznivi mladenč? Za zdaj, častiti čitatelj le toliko: Njegovega rodu, pravega imena in domovja ni nihče prav vedel. Ali, kdo bo na kmetih po tem dosti vprašal? Pet mesecev je minulo, kar se je bil v to mirno vas preselil. Sebó je pripeljal dosti raznega blaga, s katerim je zdaj trgoval; takrat se je po svetu le o boju in homatijah slišalo, ter ni bilo tako trdnega reda po de-želi, kakor dan danes; tedaj se tudi za tujca nihče ni zmenil. Še njegovega imena bi menda nihče ne poznal, ako ga nebi hlapec,

edina oseba, katero je pri sebi imel, in že sebo prignal, „Alberta“ zval. Hiša, katero je v najem vzel, je stala od vasi kakih sto stozinj oddaljena, in tudi mlin je bil kraj vasi, vendar na drugej strani.

V pet mescih se je z ljudmi precej seznanil, vse je hodilo k njemu potrebnih reči kupovat. Z vsakim, zlasti z dekleti se je vedel šaliti, da so vedno o njem govorile. Posebno za Julčiko je rado gledal, ki je po vasi zavolj lepote in bogastva slovela. Med njima je znanstvo in potem prijateljstvo od dne do dne večje postajalo; med šalo mladih ljudi se rada ljubezen, celo nenadoma in na tihem meša; ena iskrica in srca podpali, da mir in pokoj ž njih odbeži. In tako se je godilo Julčiki, katero so sladke oglašene besede, željni pogledi kmalo vjeli, da je strastno za Alberta gorela.

Pa vrnimo se k veselej družbi! Ali je res za vse pričujoče enako vesela? — Tam v koticu pri peči zagledamo mladenčca, ki gotovo občnih čutkov radosti in sreče z drugimi ne deli; bolj je stebru, kakor živemu človeku podoben.

Nad bledim, lepim njegovim licem je oblak grenke žalosti in toge razgrnjen, in med tem ko drugim vročina iz rudečega obraza gori, je on mrzel, kakor stena. Pa v nedru, oj! v globokem nedru se mu srce joče in v lastnih solzah topi, v nedru mu hoče srce počiti! Una, ki jo zdaj drugi objema, bila je poprej njegova, ter mu večno zvestobo obljubila.

Danes v tej uri misli nazaj v pretekle — srečne dneve. Po zgodnej smrti njegovih staršev ga je smileni mlinar v to hišo sprejel, in kot lastnega otroka redil. In že od mladih nog je bil vsakdanji tovarš Julčikin. Med otročjimi igračkami sta se že srčno ljubilila, da nista mogla eden brez drugega biti. In tako sta ostala, samo da se je njuna ljubezen, koliko sta se razvijala, koliko trdnije ukorenila, in od leta do leta živejša i nežniša postajala, — akoravno za njo vedila nista. Od mladih let je on tudi v mlinu pomagal, in se učil, da je potem sam mlinarski hlapec postal. Koliko srečnih ur je v družbi Julčike preživel, koliko se trudil, da bi storil, kar je želela! In ko sta dorastla in začela pomen besede „ljubezen“ razumevati, kolikokrat sta si večno zvestobo prisegla, — on, krasen mladenč, in ona, vedno z nježno rudečico oblita devica. Oj, kdo vas popiše, zlati dnevi čiste ljubezni, ki človeškemu srcu raj na zemlji stvarjate! In kdo nebi plakal za vami, kadar ste mu nenadoma, kakor svitle sanje zginili? Vkanjeno človeško srce je vekomaj prazno, čuti zmirom svoje rane. In hude, hude srčne bolečine je moral danes Martin, mlinarski hlapec, trpeti. Ta ptujec mu je njegovo nebo, njegovo srečo razdril. Predobro je zdaj spo-

znal, da je enako, up na dekliško srcé, ali grad nad oblake staviti. Kakor jesenski veter listje, tako so prilizavne besede Albertove vse Julčikine prisege in obljube, vso ljubezen odpihale, in v njenem priprostem srcu počasi gizdost, prevzetnost in častilakomnost obudile. Oj res, nobena ptica se ne dá tako hitro v zvite mreže in zanjke nagnati, kakor dekliško srcé! —

Martin je bil zdaj sam na svetu; edina duša, ktero je strastno ljubil, se mu je izneverila, ga je zapustila, in največa njegova nadloga bila je, da je to nesrečo tudi živo občutil. Mnogokrat Julčika na roki mimo njega poskaklja, njena oblačila mimo njega šumljajo, pa pogleda nima enega zanj. Med glasnim smehom plesom in zabavljanjem drugih se ne slišijo njegovi žalostni zdihljeji:

„Pa vedno hitreje se glasba glasi,
In vedno hitreje se mladež vrti!“

Natihoma iz te nesrečne hiše odide, ali pri durih še so na nezvesto ogleda, ki ravno mimo pleše; njune oči se vlovijo, in Julčika, bledega Martina videča, obledi kakor stena. So jo njegove solze spomnile na nezvestobo? — Martin dirja iz vasi, čez njive, jarke in polja, kamo? sam ne vé. Zdi se mu, da se je celi svet na njegovo srce navalil, da mu ga hoče neizmerna teža zatreti in zadušiti. Oj! kako stoka, kako se mu reke solz čez lica udirajo! V človeškem življenju se najdejo trenutki, v katerih se srca nek strašen obup povlasti, v katerih, dalječ od vse človeške tolažbe, razumi skrivno tarnanje stvarstva, in preživo čuti, kar pesnik poje:

„In die Welt hinausgestossen,
Steht der Mensch verlassen da,
Winde brausen, Wellen tosen,
Nichts ist seinem Herzen nah! —“

Taki občutki so našega nesrečneža navdali. Vse okoli njega bilo je mrtvo in ledeno, — on sam pod obširnim prunim nebom — živa stvar. Mar je on sam, ki pod solncem to trpeti mora; tisočkrat tisočim se ravno tisto godi, ako še hujše ne! Čas sicer vse zaceli, nebi li tudi njegove rane? — Pri mlinu ne zaslišimo več une vesele glasbe, ne več krika in plesa; mladež se je po takej zabavi in vročini trudna razišla in tudi Albert je od zale Julčike slovo vzel. Vse tiha noč objema, samo skoz oknice, nastavljeno z benčini, iz katerih raste rožmarin in več drugih cvetk, še vidimo luč brleti. Za oknicem pa še bedi mila deklica. Kake jej neki misli po glavi rojé, ker tako strastno sama s sebo govori in ročice radostno na srce pritiska? Ne vganemo njenih skrivnosti.

Zdaj ura v zvoniku ednajst odbije. Julčika svojo molitvico opravi in luč vgasne. Krilate sanje nesejo milo deklico pod večno

zoro, v zlati raj ljubezni, kjer jej angeljci strežejo in po poti dišeče cvetke trosijo!

Kje neki necej revni Martin spi? — Drugo jutro napoči. Vse po vasi se spet giblje in za svojim opraviлом gre, ravno tako pri mlinu. Ali mlinarskega hlapca ni domu; kje nek je, vpraša stari mlinar svojo hčer? „Nevem,“ odgovori mu hladno, „bo že spet prišel.“

Mine prvi, za prvim drugi dan, pa Martina še ni. Vse po vasi pozvedava po njem — ga išče, pa ni sledu od njega. „Menda se je vtopil, ali se mu je kaka druga nesreča pripetila,“ reče sosed Jaka. Pa stara njegova babica z glavo pokima: „Čudovito, čudovito!“ Najbolje pa so fantje in dekliči o njem govorili, ki so ga vsi zavolj njegove priljudnosti in srčnosti ljubili. „Ali se je vtopil ali vmoril mi je vzrok dobro znan,“ reče kovačev Tone, druge pomenljivo pogledaje. „O, temu pritepencu Albertu še bo o svojem času že prav prišlo,“ zavrne neki drugi.

Kaj pa Julčika pravi? Še vedno misli, da se bo že vrnil? Glejte! zdaj se jej vest zbudi, in ostro, hudo jej očita, da je menda le ona vzrok Martinovega zginjenja. Pred oči jej stopijo nekdanji dnevi, prisege večne ljubezni in njena nezvestoba. Kadar je sama, nehoté mora na tovarša svoje mladosti misliti; pa zdi se jej tako otročje, celo sram jo je, da je mogel mlinarski hlapec njenega očeta, bogatej in lepej Julčiki enkrat tako drag biti! Ni Albert proti njemu drugi možak? Kadar ga je zagledala, ni bilo sledu unih misli več v njej; ako je on govoril in šalil, ni bilo smehu ne konca ne kraja in presrečna Julčika pozabila je na celi svet blizo „gosposkega“ Alberta.

Zdaj pa se vpraša, kam se je nek Martin zgubil? Dva dni po unem večeru ga najdemo v prestarem Ptuji; kam je bil namenjen, še sam ni vedel, pa trdno je pri sebi sklenjeno imel, se ne več v domači kraj vrniti. Kako se je v dveh dneh spremenil! Cveteče lice bilo je zdaj blede in vpadeno, modre oči zajokane in krvave. Pobit je gazil po ulici, da ga gotovo nobeden njegovih znancev nebi poznal. — Po svetu se je takrat le slišalo o bitkah in zmagah; združene moči Evrope so slednjič oroslana, pred katerim se je svet tresel, ukrotile. Napoleonove sreče in samostalnosti je bilo konec. Zadnje moči je zdaj nepozabljivi cesar Franc napel, da bi z drugimi zedinjen sovražnike v njihovej lastnej deželi obiskal in jim poplašal, kar so nad Evropo pregrešili. Po vseh deželah in mestih so se vojaki nabirali, tedaj tudi v Ptuji. Ni čuda, da se dá naš revež, obupaje nad svojo osodo, med vojake zapisati. Misli, da

bo menda v tujih deželah, med neznanimi ljudmi na svojo nesrečo pozabil.

II.

Kako lepo se prilega primer med življenjem in čolničem vsred morjá; unega brodnar je vsemogočna fortuna, ki s človeštvom čudovito igra.

Ako pridemo k mlinu, ga zagledamo celo v starem stanu, tudi dimnik še stari na strehi stoji; mesto Martina pa v mlinu gospodari drugi hlapec.

„In noč in dan kamen rožlja in leti,
Nenehoma voda nad kola šumi.“

Tudi Julčika, bistra kot jelka, je mična kakor popred, in vedno židane volje. Saj še jej cvete tihi vrtič ljubezni, saj še zeleni duhteči rožmarin na oknicu. Mnogokrat se v mlinu, kakor popred, fantje in dekleta snidejo, in se zabavljajo s plesom, igro in petjem; se ve da Albert nikoli ne izostane. Goreča ljubezen med Albertom in Julčiko bila je zdaj globoko utrjena, celej vasi znana in govorica vseh mladih ljudi; saj je tudi stari mlinar trgovca prav rad vidil. In kaj bi mogel edinej hčerki, ki mu je dražja od lastnega očesa bila, trdosrčno odreči? Akoravno drugače skrben gospodar, bi vendar celo premoženje žrtvoval, če bi njena sreča zahtevala; ena solzica v njenem očesu bi ga celò v obup spravila! Le nekaj bilo je, kar je Julčiki veselje in ljubezen proti očetu kalilo, česar ni mogel on po njenih željah storiti. Pri smrtnej postelji svoje pokojne žene namreč še je moral obljubiti, celò s prisego potrditi, da ne bo edinega otroka, ki jima je med tremi živ ostal, pred 21 letom omožil. Spomin na prezgodaj zgubljeno ženo Minko bil je mlinaru presvet, da nebi njenega slednjega poročila častil. Ona je dobro vedila in ga tudi prepričala, da ni varno, še nezvedeno deklico prerano iz domače hiše dati, saj na kmetih tudi ni navada, premlade otroke v zakon puščati, kakor po mestih.

To je bil kamen, ki ni manj Albertu in Julčiki, kakor očetu srca težil; ona še je namreč le 18 let stara bila. Trgovcu pa se je do 21. leta neizmerno dolgo zdelo, in kadar se je o tem govorilo, vselej je nejevoljen in pobit postal. Kolikokrat v očeta sili in ga nagovarja — vse zastonj! Kolikokrat Julčiko prosi, ki pa mu le z zdihljeji in solzami odgovarja! Predobro sama ve, da bi s to prošnjo nad očetovo glavo le žalost in težavo nakopala; saj so njihovi penezi Julčiki nakupili, kar je poželega, in celò iz selske deklice „gospodično“ prerodili; saj ima lišpa in druge obleke po najnovejši šegi vrezane, da ne vé, kam ž njimi! Časoma so

se torej med sladke tudi manj vesele ure ukradle, v katerih je Albert, ves pobit, svoje predragi s tužnimi besedami očital, da njena ljubezen popušča, akoravno so ga žgeče solze, katero je na njegovem nedru prelivala, dovolj prepričale, da ga še le gorje ljubi. -- Pa zakaj je Albert tako silil? Ni mogel potrpeti? Mu je res gospodinja neobhodno potrebna bila, ali se je bal, da mu nebi menda drobna tičica iz njegove kletke v drugo zletela? O svojem času boš častiti bravec vse natanko zvedil — le malo potrpi!!

Neko večer, ko je jesen že iz drevja listje trosila, se dekleta in fantje spet pri mlinarovih zberó. Veselijo se in šale vganjajo, kakor navadno; posebno Albert zna smešnih brez števila. Fantje so se mu počasi tako privadili, da ga zdaj že radi med sabo gledajo; vsi so tudi občudovali njegovo moč, ki se ni vstrašila treh nasprotnikov! —

Ni še pol ure minulo, kar se duri odpró in stara kot smrt suha beračica v hišo prileze, ter v božjem imenu za prenočišče prosi. Smileni mlinar jej dovoli, pri njem prenočiti. „Čuj starka, nam ne veš iz kvart prerokovati, kedaj se bomo ženili,“ zakliče eden izmed fantov. Vsi glasen smeh zaženó, in kot bi trenil, so kvarte na mizi. Pa starka, ki je na obrazu že sled smrti nosila, ni bila k temu lahko pripraviti; zaznalo se jej je, da tudi ni celo zdrave pameti; ko jo pa stari mlinar resno nagovarja, naj bi radovednost mladeži vgasila, in ko jej vsaki za se dar obljubi, slednjič le s trepetajočimi rokami kvarte pobere, pregleduje in prerokuje. Med tem vendar vse neka čudna groza spreleteva, ko stari v obraz gledajo, kako rahlo, s pobešeno glavo nad kvarte nekaj šepa. Posebno mrzel dreget dekletam čez hrbet letí, ki radovedno izrekov sive Pitije pričakujejo, akoravno vsaka že dolgo ceptec in četverolistno deteljo v žepu nosi!

In zdaj vedeževavka vsakega s pretrganim glasom nagovoré, naznanja temu, da se bo čez pol leta ženil; drugemu, da čez leto; tretjemu, da bo sila bogat itd. Vselej se razlega glasen krohot. — Zdaj pride vrsta na Alberta, ki nenavadno obledi. Beračica šepa, zlaga in razdeljuje kot popred, ali — k slednjemu je pik, znamenje nesreče na vrhu, Vsi 'se zavzamejo. Čarovnica še enkrat poskusi, — spet pik na vrhu. Vse pričujoče, ki so na vraže trdno verjeli, groza strese. V očesu starke se solza zablíšči, in čez grabavo lice potoči; trepetajé v tretjič kvarte v roke vzame, in vmes s svojimi malimi očmi trgovca ojstreje pogleda. Naglo jej kvarte iz rók na tla padejo — en krik: „Gorje! — on je!“ — en nagel pad — in potem vse tibo! — Prerokinja se na tleh ležé, kot črv

vije in s smrtjo vojuje; minula — in nesrečnica dušo izgrgrā. — Spet grozna tihota! Vsi blede sedó, ko bi jih mrtud zadel bil; Albert pa se strmé na celem životu trese. Še le čez nektere minute se jim savest vrne, da se zdaj na Alberta, zdaj na mrtvo beračico ozirajo.

„O strah! kaj neki to pomeni?“ spregovori slednjič mlinar. S srčnim glasom reče trgovec: „Starka je bila zmešana, nad tem ni dvomiti.“ — „Oj čudovitno, strašno!“ globoko zdahne Julčika. „Gotovo za tem nekaj tišči,“ šeptajo drugi med seboj. In med tem vsi ostanejo, ter jo brez slovesa eden za drugim skozi duri potegnejo; vsaki odide z drugo sumnjo, vsaki z drugimi misli. „Več kot en vrag je v tem Albertu,“ reče neki fant svojim tovaršem. — Vendar, ko se nič zgodilo nebi, trdi blede trgovec: „Kakor sem povedal, beračica ni bila pri pameti.“

Kmalo hlapec napreže, mrzlo starko na voz zanesejo, in čez pol ure v mrtvašnici na pokopališču leži. — Po celej vasi se hitro nenavadna novica raztrosi, ali vsaki le z glavo maja in premišljuje: „Kaj je to?“ — Pri mlinarovih to noč ni nihče očesa zatisnil.

Ta posebna zgodba je Alberta celo celo spremenila; zastonj je Julčika na njegovem bledem obrazu prejšnjo dobro voljo iskala. Akoravno je zdaj le bolje o ženitvi govoril, vendar ni več tako pogostoma k mlinu prihajal. Nezaupno in plaho je ljudi meril, ako je kdo kaj o unem večeru znil.

Večkrat se je tudi v Ptuj ali Maribor odpeljal, vselej se izgovarjaje, da ima tam važna opravila, in vsakokrat ga več dni ni bilo nazaj. Stare babičke pa so si plašljivo na uho šeptale, da o polnoči krog njegovega hrama straši! —

III.

Čas je, da zdaj pojdemo junaka Martina iskat. Sicer je bilo vsej vasi znano, da, kar je brez sledu zginil, dostikrat ponoči v mlinu ropoče in zdihava, — da se brez dvombe tedaj on iz groba povrača. Pa mi ga celò drugod na zdravih nogah najdemo in mu une osode tako hitro neželimo.

Po dolgem vojevanju, ki je čez Evropo neizmerno nadloge in nesreče nakopalo, — je bil mir sklenjen. Na Francoskem je prekucija klanje začela, in na Francoskem so zmagavni topi združenih vladarjev slednjokrat pokali. — Z nevmrljivo slavo venčani so se vojaki v svojo domovino vrnili in narodom, ki so spet svobodno dihali, oznanovalci goreče zaželjenega miru bili.

Med temi srečnimi, ki so v slednjih bitvah zoper Napoleona tako krepko in srčno stali, bil je naš Martin. Vidil je zdaj široki

hrupapolni svet, dosti dosti dni ga je njegove lepe očetnjave ločilo; pa akoravno tako dalječ v tujih krajih — njegovo srce — oj! tužno in globoko ranjeno — je noč in dan po nezvestej ljubici hrepenelo. Ni se solz sramoval, ktere je pogostoma, svojo žalostno osodo pre-mišljevaje, prelival. In zdaj, zdaj, ko je klic miru do neba donel, kaj bi mu moglo slajšega biti, kot besede: „Vrni se v svojo domo-vino? Oj da bi mu mogoče bilo, bregove in doline v enem dnevu — v enej uri prekoračiti — da bi skoraj domači zrak dihal, ktere-ga tudi ona diše! Kako rado bi zvedil, je li se jej dobro godi, je li zdrava in srečna? Pa pot je bila dolga in težka, in več mescev je prešlo, preden je mogel svoje brate Slovence na obrežju deroče Drave spet viditi. O kako mu zdaj srce zaigra, ko s svojim polkom na začasno stajališče — v Maribor dospel! Ni ga svetinja hrabrosti na prsih, ne javna pohvala predstojnikov tako veselila, kot misel, da da ga le 4—5 ur une vasi, une hiše loči, v kterej mu je tako dragi zaklad skrit. Pa kako pred njo stopiti, kako jo viditi? Mar ga ni ona tako nemilo vkanila in vzrok vse njegove težave bila? — Oj, ljubeče srce hitro in lahko odpusti! Pa ni še skoro priložnosti na „urlaub“ iti; vsi polki morajo združeni vsak na svojem mestu ostati. Skrivoma pozvedivši po mlinaru, ki je zraven v unej vasi župan bil, po mlinarjevej hčeri, po Albertu itd., zve vse prigodbe natanjko; tudi osodo une beračice in govorico o Albertu. Tako je nekdanjega mlinarskega hlapca poldrugo leto spremenilo, da ga izmed njegovih znancev, v Maribor prišedših, nobeden ni spoznal. — Spet preidejo nekteri tedni, pa nihče še ni vedil v vasi, da še Martin, ki je po noči hodil v mir ropotat, v vojaškej suknji živi!

Nekega dne gre Martin (zdaj korporal) s svojim tovaršem na sprehod. Solnce v zahodu že nizko plava, in počasi se vračajo pridni težaki in mestjani od dela; takrat se namreč tudi Mariborčan še ni sramoval motike in sekire v roko vzeti, kakor dandanes. Bliže in bliže jo zavijata, pogovarjaje se, proti „trem ribnikom“; kar jima pod bregom, na katerem je stari mariborski grad stal, več ljudi v prostej obleki nasproti pride. Pa kako Martin ostrmi, ko med njimi svojega soljubnika — Alberta zagleda; vendar ne v lepej gosposkej, ampak v zamazanej vincarskej obleki! —

Ne zaupa dovolj svojim očém, ter dolgo za njim zre. „Je mo-gočé?“ si misli, „ga je Julčika zapustila? Pa v takej obleki?!“ Kar je o Albertu slišal, mu zdaj po glavi roji, tudi prigodek z be-račico. „To ni navaden človek,“ reče pri sebi, „nekaj več v njem tišči!“ Hitro se s tovaršem, svojim najboljšim prijateljem vrne in

trgovca sledi, misleč, da ta njega gotovo ni spoznal; ali ta jima je že iz oči zginil.

Ne mine teden, ko naš vojak soljubnika spet ravno tako oblečenega sréča, in tudi naglo iz oči zgubi; ne more se sumljivosti obraniti: kaj ta človek namerja in snuje? Radovedno in željno od zdaj z očmi po ulicah išče in pazi, nadjaje se, da bo slednjič nasprotnika le razšémil in odkril.

IV.

Boj ne slabí države le proti drugim narodom, ampak jej tudi od znotraj globoke rane vseka in blagostanje, mir in varnost pokoplje. Taka se je godila našemu cesarstvu takrat. Povsod so se prebivavci bali tatov in tolovajev, katerih broj se je v slednjem desetletju dokaj pomnožil. Po naši štajarskej deželi se ni boljše godilo, kot na sosednjem Vogrskem in Hrvaškem.

Tudi v Maribor je skoro vsaki drugi dan žalostna novica doletela, da je tu kdo vmorjen, tam kdo izplenjen; vsako noč je bilo torej več vojaških patrol na deželo poslanih, ktere so res nektere razbojnike zasačile. Pa so mogle patrole povsod biti in vsaki kotič preklašturiti?

Večkrat je tudi Martin bil vodja takih ponočnih straž. Njegovej marljivosti, njegovemu ostremu očesu ni lahko potepuh utekel.

Na desnem obrežju Drave se cesta proti glasovitim Rušenam zavija; tam zagledaš potovaje lepe premožne vasi, v katerih korenjaški Slovenci prebivajo. Tje je bil z desetimi tovarši neko večer Martin namenjen.

Davno je že v bližnjih cerkvah „večno luč“ odzvonilo, ko se po gojzlih vojaki vasi N. bližajo. Ni bilo več človeka viditi in slišati, le iz nizkih hišic so jim luči nasproti svetile. Na njihovej desnej je Drave valovje šumelo; drugod je vse tiho bilo. Zgledajo čolnič od une strani prek sebi bliže veslati. Ko bi trenil, se za drevjem poskrijejo. Sokolovo oko Martinovo kmalo razloči v čolnu več ljudi pazljivo gledajočih na to obrežje. Luna izmed oblakov dereče valovje z belo svetlobo oblije — in Martin, oj groza! med drugimi zapazi — Alberta, v ravno tistej obleki, v kterej ga je poprej že dvakrat vidil.

„Moj sum me ni vkanil!“ si misli. Naglo zasliši krog sebe mrmranje, in še le zdaj zagleda, kako hitro čolnič spet nazaj proti unostranskem pobrežju veslá: možje v čolniču so najbrž nektere vojake zapazili, ki so neprevidoma blizo Drave lazili. Nejevoljni tri, štirikrat za njimi vstreljajo, pa brez uspeha. Hitro kraj Drave leté, dokler na čolnič ne zadenejo, in preden so se nadjali, so unkraj;

ali Martinu, ki je danes ves gorel, bilo je še vse prepočasi. Hitro vojake v dve vrsti razdeli, in vsaka na svojo stran za begunci potegne.

Pa žalibog, iskanje in trud bil je zastonj! Celo noč so bili na nogah, zdaj tu, zdaj tam, in pobiti so se drugo jutro vrnili v Maribor. Ali za njimi je prišel strašen glas, da so tisto noč razbojniki v vasi T. pri treh hišah vse čisto poropali in v enej gospodarja in dva hlapca umorili. Celo okolico, kaj pa da tudi Maribor groza spreleti; enakegá se še ni bilo doslej dogodilo, „Kje pa je patrola hodila, je spala?“ so ljudje klicali. Ni dosti manjkalo, da bi vojaki ostro kaznjeni ne bili.

Martin stopi pred srditega stotnika in mu razloži, kako se celo noč niso ostavili, in da je le nesreča kriva, ker niso žalostne dogodbe odstraniti mogli. Pa svojo čast, svoje življenje zastavi, da bo že, menda preden solnce dvakrat na nebo priplava, grozovitnim tolovajem na sledu; prosi le za šest mož, znabiti bo morilca, preden se ljudje nadjajo, pred sodnijo spravil. Ta želja se mu izpolni, ker so mu predstojniki zaupali.

Nemudoma se že tisti popoldan s svojimi tovarši na pot poda; dobro je vedel, da bodo dosti hribov in gor morali prehoditi; bil je namreč namenjen Martin v svoje rojstno selo. Vsakemu je znano, zakaj je ravno tje hitel?

Bilo je že mračno, ko so naši popotniki še dve uri hoda do vasi imeli; ali Martinove osrčevalne besede so vse vojake tako spodbudile, da ni nobeden opešal. Njega je najbolj to krepilo, da bo tisto hišo spet vidil, kjer on a prebiva, in morda bo smel tudi njeno obličje gledati?! In ako bo mogoče, pokazati jej, komu je, njega zapustivša, v zanjke padla, kako je bila vkanjena, ali ne bo zlata dušica kesa in spet ljubezni k svojemu — — —? Oj, ta mila misel rojila mu je po glavi, da je od veselja plakal. O nezapopadljivo srce, nisi podobno brodnaru, ki mu je vihar vsred morja ladjo raznesel, ki pa še obupaje s svojimi rokami slednjo blanjico oklene in pomoči kliče? Ako mu iz dalje rešivna ladja nasproti plava, oj, kaka radost, kaka hvaležnost proti nebeškemu gospodarju ga navdaja, ki mu v strašnej uri angeljca v brambo pošlje!

Že pozno v noči se Martin z vojaki vasi bliža. Kraj gozda, tihi in pripognjeni lazijo proti trgovčevej hiši. Pokoj je vladal po celem dolini in svoje mile angeljce — sanje — pod nizke strehe pridnih prebivalcev pošiljal. Zdaj obdajo vojaki hišo, in od zunaj postane ropot na duri: „Odprite“ se razlega dalječ okrog. Znotraj vse tiho. — Spet ropot od zunaj in žuganje: „Odprite, drugače duri siloma zdrobimo! Vse tiho! En udar, in duri padejo. Pa kako

se zavzamejo, ko ni žive duše v celem hramu najti; vojaki začnejo mrmrati, ko se tako vkanjene mislijo. Po celem hramu ni ene reči, ki bi mogla sum obuditi; celo uro zastonj premetavajo in iščejo — vsi pobiti Martina pisano gledajo. Le on, eden ni dvomil in obupal nek znotranji glas mu je pravil: „Danes, ali pa nikoli!“ Nevoljne vojake za potrpljenje prosi, ter dva srčna v hiši na straži pusti, z drugimi štirimi pa se tiho za vasjo proti mlinu napoti, misleč, da se Albert od ondod ni vrnil; če ga nebi tam našel, pa bi saj pozvedel, kje je?

O da bi stare babičke teh pet pošasti zagledale, kako so pripognjene ena za drugo gazile, ter se zdaj vstavile, zdaj urniše naprej hitele; — to še bi bil strah in govorica po vasi! Martin, prvi v vrsti, se kakih dvesto korakov pred mlinom vstavi, ter izmed drevja, ki ga zakriva, ostro gleda, je li še v mlinu luč? Pa vse je bilo v morfejovem naročju! Že nameni naprej korakati, kar čez sto korakov na svojej desnej nekaj črnega zagleda, ki se giblje k mlinaru; — na celem životu se trese, spoznavši človeka, ki po štirih lazi. In oj! za njim lazi drugi, tretji, četrti . . . skupej osem oseb. „Pst, pst,“ šepeta Martin k vojakom, s prstom na uno stran kazaje. Srce vsem zaigra, ko pomislijo, da njihov trud ne bode zastonj. Od glave do pete oboroženi se ne vstrašijo večega števila nasprotnikov.

Ti so zdaj zaporedoma vsi do mlina dospeli. Rahlo stopijo trije na stražo, drugi začnejo iz kuhinjskega okna križe lomiti. Ker stari hram ni imel tako močno vzdanih križev, kakor je dandanes šega, jim poskus kmalo po sreči izide. Hipoma zdaj eden za drugim skozi okno v hram deró.

In naši junaki? — niso tačas zijal prodajali; po ovinkih jih je tiho Martin za drevjem proti mlinu peljal, na ponočne goste dobro pazeč. Komej ga unimi pelimi, ki so že v hramu, dva druga skozi okno skočita, plane na hipu Martin pred svojimi tovarši nad stražnika zunaj; brez da bi imel čas, vpiti ali se braniti, leži z zamašenimi usti, kot bi trenul na zemlji zvezan. Zraven pa že iz hiše klic doni, ter naglo potihne. Ali predobro ga je Martin razumel. Kot blisk se skoz okno zažene, za njim drugi štirje; mah na mah, in dva se pod njegovim puškinim oglavjem na tla zgrudita. Strašno kričanje, ropotanje in rožljanje, in vmes glas: Vdajte se, upor je zastonj!

Ali tolovaj se neveda, njemu gre na smrt, zdaj ali potlej. Samokresi in puške pokajo, da se hiša trese; blisk smodika razsveti vsaki kotič, da nasprotniki eden drugega lahko zagledajo. Zdaj se vojak

na tla zgrudi in hitro za njim eden, potem drugi tolovaj; dva se slednjič vdala, in le eden hipoma skozi okno uide in odbeži.

Hitro luči prižgejo in najdejo starega mlinarja pol mrtvega v postelji ležati; hudobneži so ga namreč mučili in topli, da bi jim skrite denarje pokazal. Julčika pa v svojej sobi leži na tleh omedlena in z zamašenimi usti. Oj, kdo popiše občutke Martinove, ko pred svojo goreče ljubljeno poklekne in jo rahlo, skrbno v posteljo vzdigne. Kako mu iz oči žgeče solze kapljejo, kako mu nedro kipi, ko zdaj svoj največi zgubljen zaklad objeti zamore! Če se sme govoriti o trenutkih, kateri človeka savesti njegovih nadlog otmejo, ter na zemeljske spona pozabivšega pod večno zoro neznanega raja vzdignejo, potem se jim resnično sme ta trenutek, ki je Martina zdaj osrečil, prištevati. Njeno lice, njene roke tople postanejo, in svoje lepe modre oči odpre, pa Martina vidé začne trepetati in vročina jo napade, ktera celo noč ne jenja. — Tačas priženeta vojaka, ki sta v Albertovej hiši na straži ostala, odbežanega tolovaja. Martin mu hitro šemo iz obraza potegne, pa kaka groza ga spreleti, ko vidi pred sabo svojega soljubnika Alberta; kar je sumel, je tedaj bila resnica. „Peklenski zmaj!“ zakliče, „zaslužiš, da bi te hipoma zemlja požrla. Spoznaš, da previdnosti božje ni mogoče vkaniti, akoravno si celi svet vkanil, poznaš, da roka pravice vsakega doseže poprej ali poznej?“

Ali naš hudobnež je pri vsem tem le trdovraten stal, ko Martina spozna. Jasno mu je bilo, kaj ga čaka, ali zastonj je z zobmi škripal, zastonj se trudil, veze raztrgati; moral se je enakej osodi vdati, kot njegovi tovarši.

V mlinu so vojaki našli tudi dva hlapca, kterima so tolovaji spijočima bili roke in noge zvezali in usta zamašili; kako sta oba Boga hvalila, ki je veliko nesrečo zavaroval! In on sam, stari sivi mlinar, akoravno od strahu in trpinčenja bolan, kolikokrat je stisnil svojega Martina na svoje prsi, rekoč: „O ljubi moj sin, mislil sem, da si že med mrtvimi, pa Bog te je ohranil, da bi nam angelj bil v uri sile in strahu! Oj kdo na zemlji bi ti mogel to povrniti?“ — „Hvalite smilnega očeta vsih stvari, ki vas je po tako čudovitej poti otel, jaz sem bil le sredstvo njegovih rok“ — zdahne Martin.

Med tem je iz nekaj oddaljene vasi dosti ljudi navrelo, ki jih je bil hrup ropota in streljanja iz spanja zbudil. Ne dá se popisati njihovo veselje, ko so celo prigodbo zvedili in po mislih vsakega že mrtvega Martina zagledali. — Grozovitega Alberta pa bi raztrgali, ako jim nebi vojaki branili. „Vidite, kaki zlodej je med nami

živel! reče pomenljivo sosed Jaka. „Da preresnično je žalibog bilo, kar smo na tihem sumeli in govorili,“ zavrnejo fantje.

Praden še se začne daniti, že čakajo trije kmetje z vozmi pred mlinom, kakor je Martin naročil. Na nje se krog dobro zvezanih tolovajev vsedejo vojaki, katerih je le eden ranjen bil. Zastonj so prošnje starega mlinara do Martina, naj bi pri njem ostal; ta ga prepriča o svojej dolžnosti in obljubivši mu, da se bodo kmalo spet vidili, se poslovijo; nesrečnej Julčiki, ktera še v svojej vročnici leži, ročico stisne in jo skrbi sosedinj priporoči, veselim znancem z roko pomignivši na voz skoči in se hitro z drugimi odpelja.

V.

Lahko si misliš, častiti čitalec, kaj je Julčika zbudivši se čutila, kadar jej je sivi oče celi prigodek pretekle noči pripovedoval; kako jo je osupnila prežalostna resnica, da je nevedoma razbojnika ljubila, morilcu zaupala! Kako je, enkrat v zanjkah tega hudobneža, nezvesto vrlega Martina zapustila, ki mu je bila tolikokrat večno gorečo ljubezen prisegla. In on, akoravno ogoljufan in zaničevan, je zdaj z nevarnostjo lastnega življenja njo in celo hišo otel, bil je od Boga poslani angelj. O bridko, bridko obžaluje, da se je tako nad njim pregrešila; si bo upala, mu kdaj v obraz pogledati in ga za odpušanje prositi?

V vasi in v celej okolici je vse Alberta preklinjalo in Martina poviševalo. Še tisti dan se pripeljejo vojaki s tolovaji v Maribor, ter jih sodnji predajo. Občno veselje je navdalo celo mesto in od vseh strani vojakom pohvala donela; zraven so dobili obilno plačila, ki je bilo na glave razbojnikov stavljeno. — In kaj je bil vspeh sodnijske preiskave?

Hudobneži niso hoteli tako hitro obstati, vendar časoma se je od njih več in več tudi o drugih hudodelstvih zvedilo. Oni so namreč krog po Štajarskej in celò po Koroškej v tolikih krajih plenili in več ljudi pomorili; njihovo delo bila je zgoraj omenjena moritev gospodarja in dveh hlapcev.

Kdo pa je vendar le bil ta Albert? Rojen je bil na Ogerskem in trdil je, da svojega očeta ni nikdar poznal, pa najbrž je bil ta tolovaj v bakonskih lesovih. Še le tri leta starega je mati na Dunaj zanesla, in ko je odrasel tam v šolo pošiljala. Edina draga duša mu je bila mati, ki je marljivo zanj skrbela, da mu takrat ničesa ni manjkalo. Denare je dobivala, najbrž od očeta. Njegovo ime ni bilo Albert, ampak — S a n d o r. Ker ga šola ni posebno veselila, in je zavolj nemarnosti dostikrat kaznjen bil, se je še le trinajst let star materi skril, ter se nekaj časa po Dunaju, potem krog po deželi

potepal in od tatvine živel. Pa vidivši, da ni prav srečen, vrnil se je na Dunaj, ter neko noč svoje mater, ki ga je dala zastonj povsod iskati, vse denare in dragocenosti pobral. Ž njimi se je klatil po Štajarskeji, pa čez nekatere mesce so že bili zapravljeni. „Sila kola lomi,“ pravi prislovica. Sandor se je moral nekatere ure od Radgone k kmetu v službu podati, tu se je s slovenskim jezikom seznanil. Nazadnjič pride k nekemu trgovcu v Radgono. Ko tega okrade, je moral pol leta v luknjo. Od tukaj gre na Ogersko in dobi službo pri nekeji gosposki. Tam se seznanil z nekaterimi potepuhi, ter vsi skupej enkrat nekega silno bogatega Žida vmorijo in izplenijo. S pridobljenimi penazi odbeži na Hrvaško in se začasno v Varaždinu naseli. Ko je mošnja spet prazna, tam vtrga v neko cesarsko denarnico in odnese več tisoč goldinarjev. Preoblečen odbeži na južno Štajersko, proti Celji. Velikokrat je bil v nevarnosti, posebno ko ga enkrat v nekeji krčmi hočeta dva vojaka vjeti, ali močen kot oroslan iztrga prvemu puško, ter oba z njenim oglavjem namlati, da na pol mrtva ostaneta. Kot bi ga veter odnesel, beži potem v drugi kraj in še nekaj mesecev krog blodi. Prepričan o nevarnosti in nestalnosti takega življenja, sklone se kjerkoli mirno naseliti. Zadene na necega tovarša pri vmoritvi unega Žida, in oba skupej potujeta naprej, dokler v vas N. ne prideta. Od vsega sveta odstranjena se Sandoru tako dopade, da si jo za svojo prihodnjo stanišče izvoli. Ni dolgo časa trebalo, da si je po bližnjih mestih blaga nakupil in se svoje ime spremenivši s svojim tovaršem vred, ki mu je kot sluga sledil, v omenjeno vas preselil. Z Julčiko se seznanivši, se je res mislil ženiti, posebno, ker je silno bogata bila. Ker mu je trgovanje le malo dobička prineslo, porabil pa je dosti, ker se je po gosposko nosil, mu ni bilo zakrito, da, ako se kmalo ne ženi, bo njegovega gospodarstva kmalo konec. To je tedaj vzrok, da ni mogel ženitve čakati. Vidivši, da je vse siljenje zastonj, je že namenil, natihoma iz tega kraja potegniti, ko mu neki dan sluga glas donese, da je vidil v bližnjem mestu nekatere znance iz Ogerskega, ki so prišli na Štajersko ropat in plena iskat. Sandor se ni dolgo pomislil: s slugom vred se jim pridruži. Zato je v zadnjih tednih tako dolgo od hiše izostajal. Da je ropanje v celej okolici bilo njihovo delo, se razumi. Slednjič Sandor celò sklone, skopemu mlinaru denare, katerih mu ni hotel sam rado dati, siloma vzeti; se ve da mu na Julčiki ni bilo nič ležeče. — Pa Bog ne pozabi, on le odnaša! Tukaj je grozoviteže strela Njegove pravice zadela. Kaj pa je bilo z uno nesrečno beračico? Tega ni mogla sodnija nikdar iz njega pozvediti. In akoravno v drugih rečeh odkritosrčen, na to

se je vedel vselej odločnega odgovora ogniti. Neka posebna skrivnost je morala za tem tiščati.

Nektere mesce in ostra kazen posvetne oblasti je Sandora in vse druge zadela. Kako življenje, taka smrt! —

In Julčika? Teden je minil po unej prigodbi, kar se neko večer Martin v vas vrne. Kdo popišč, s kakimi občutki je skesana deklica pred njega na kolena padla in ga s solzami za odpušanje prosila. Ali on ne more besedice govoriti, njegova radost, njegovo zveličanje je preveliko! Ne more se solzam goreče in spet presrečne ljubezni ubraniti, molčé svoj spet pridobljen zaklad, svojo zlato Julčiko objame in jo dolgo, dolgo na svojem kipečem srcu stisnjeno drži. Svet je trenutek, v katerem se dve zgubljeni duši najdete, in ena v drugo razlijete! To se dá le čutiti, ali ne izreči! „Julčika, zlata moja, pozabiva na nesrečen čas, v katerem naju je nesmilna osoda ločila, ljubiva se kot nekdanj v otroških letih,“ zdahne Martin goreče. „Da, vekomaj, kakor v otroških letih,“ šepeta Julčika in mila rudečica jej lice obsije. In zveza, katero sta v spravljenih srcih sklenila, bila je večna, sveta, nepremakljiva.

Preden je leto prešlo, bil je na prošnjo poveljnika slovenskega polka in po milosti slavnega cesarja Franca, Martin s pohvalo iz vojaščine odpuščen. Čez dva mesca je zaljubljenika duhovnik za večne čase pred oltarom zvezal. In dosti, dosti let ni srečniše hiše v celej vasi bilo od mlinarjeve. —

Kako čudna je pač božja roka, roka večne modrosti, ki naša srca po neznanih potih vodi! Kje najdeš stvar pod solncem, ktera bi Njene sklepe spoznala in spregledala? Človek obrača dostikrat tako okrižem in nepremišljeno, da ne sme godrnjati, ako Bog drugače obrne.

Pa čas se spreminja in mi ž njim! Ako dandanes v uno vas pred tisti mlin stopiš, ga najdeš čisto spreobrnjenega; na mestu poblehne hiše stoji visoki gosposki hram in tudi od srečne Julčike, od vrlega Martina ni sledu več. Tu gospodari že drugi ali tretji zarod!

Hitreje ti bo jelo srce bítí, ako se ozreš v prvo nadstropje; kot roži mili se ti iz okna nasproti smehljate dve krasni deklici. Ljubite tudi te dve srečno? Ljubite li — zvesto?

Odlomki iz mojega potovanja.

(Spisal N. Ravnikar.) [Konec.]

V Temišvar, glavno mesto Banaške dežele privrem veselega srca, vedoč da mi je zuancev tukaj dovolj. Prejme me neka

rodovina prav gostoljubno, kjer odložim svojo robo, položivši jo hitro v stranski kotič. Sramoval sem se namreč s takim premoženjem po svetu bahati, kar je bilo v malej torbici, ker še ta ni bila polna. Smešno je bilo to zares ali znano je da, „če manje imaš, manje ti se ukrade“, in s tim načelom romal sem večkrat brez straha po nevarnih krajih in temnih gojzdi, v katerih se le kaki ropar naleti. Napravim se ogledovat mesto, ki se deli v tri dele. V notarnje mesto kakor glavno, tvrdnjavo, in razna predmestja, izmed katerih je prvo po imenu „tvorniško predmestje“ najglavnejše. Kar se tiče poslopij je naj bolj vredno opomniti veliki „dicasterial“. To je orjaško poslopje nedavno zidano, v katerem so vsi c. k. uredi. Tu sem stanoval tudi jaz, in morda še nikdar se nisem majal po takem „labirintu“. Tegadel mi je tudi semtrtje čudno prihajalo. Zdaj sem srečal prav mastnega „portira“ ponosno hodečega v črnej rumenkastej „uniformi“ z debelo palico, ki me je bistro pogledal, kakor po navadi vsi taki možje. Včasi se je pa kak drugi okoli mene sukal, kakor da bi me hotel mahoma udariti. Uradnikov je po vsih kotih vse polno, kateri se milo razgovarajo v blaženem nemškem jeziku, to mi je bilo malo všeč, ker je vse dišalo po kraljestvu Frankobrodskem. Najglavniša cerkev je stolna, ležeča na prvem mestu, ktere zunanji in notarnji slog slehrni potnik občudovati mora zavoljo bogatega in umetnega kinča. Tudi pravoslavni imajo ravno nasprot svojo cerkev, zraven nje sedež pravoslavnega vladike, nedalječ odtod je pa residencia kneza Lichtensteina. To so nar imenitniša poslopja. Kar se drugih tiče, imajo vse prav lepo lego, in večina njih razodeva veliko bogatstvo. Kar bi še posebno omenil je „Casino“, ki je le velika kavarna. Že po unanjej podobi se lahko vidi, da zahajajo v njo bahači in gospodje s sabljo. Stopim še jaz v njo in lej, koj jame me nadlegovati nek priliznjen škriček z „bos šofens“. Dam mu znak, da nerazumim. Uvidivši, da sila kola lomi, popraša me drugikrat „šta zapovēdate“; tako mu prestrižem njegov popačen dialekt. Vsi križem sedeči gospodje in sabljaši so me čudno pogledovali in čul sem vojaka drugemu govoriti: „ist šon bider a Crabat“, ali pustim ga pri miru; češ, kaj bi bob v steno metal. Kam sem se ozrl, je bilo mi dovolj neugodnega zraka v tej kavarni. Podam se na naj večje šetalište Temešvarske gospode, in to je na perivoj. Tu navadno mnogo sveta zahaja, in posebno obilno lepega spola, kar mladenča posebno mika. Zares je mrgolelo sveta na vsih straneh. Lepi spol je tako krasno in bogato okinčan, da bi človek mislil, da je pri večini mirno načelo: „omnia mea mecum porto“. Ne zberó se pa ljudje samo zavoljo neprecenljivega šeta-

jišta, tudi jih vabi mila godba ciganska, ktera skoro vsaki dan odmeva svoje nježne glase po daljnem perivoju. Celo grmado tacih ciganov vidim na za njih že odmerenem mestu — z muzikalnim orodjem. Težko razloči tujec take cigane od drugih ljudi, ker po njihovej noši bi ga poprej cenil za kakšnega imenitnega gizdalina, ali potem, ko izigrajo spozna se kmalo imenitnež, ker vsakega reveža nadlegva, da mu vrže novčič na krožnik, kterege mu prav uljudno pomoli. — Drugi dan podam se v predmestje, ker se mi kmalo pridruže srbski rodoljubi. Radovedno sem popraševal za čitavnico, ali mi odgovore, da so jo, žalibože, zaprli, ker se premrzlo podpira, da ni mogoče vse troške zmagati; večidel, da je temu krivo splošno siromaštvo, ki se je čedalje boljše tudi v mesto vrinilo. Tako je resnica, da tudi duševno življenje pešati mora, če se človek s silo bori za vsakdanji kruh! In to je zadelo rodoviti Banat. V veselem srbskem društvu preživel sem prav lepe dneve, posebno ko se odpeljemo na vinograd nekega bogatega Srba; tu so imeli vso pripravo za kuharijo, ter si sami brez kuharice napravijo pravi „paprška“, ki je kaj draga jed Srbom.

Ko smo se vsega dovolj navžili, jamejo me siliti, da bi jim zapel kako slovensko pesem. Čeravno nisem poseben pevec, vendar jim odrežem nekaj domačih, med katerimi tudi „Ljubca moja, kaj si strila?“ Vse so jim bile všeč, ali ta jih je tako omilila, da sem jih precej moral naučiti jo peti. Hitro so se naučili in jo gotovo čez desetkrat odpojo, napijaje med tem lepe zdravice slovenskim prvakom. Zapustivši s težkim srcem vesele Srbe, vzel sem tudi slovo od gostoljubne rodovine, ter se zopet podam proti Sremu. Pridem v Karlovce in od tod naravnost na Fruško goro, ki se razprostira pod Sremskem obnebjem.

Znamenita je cela gora zavoljo neštevilnih vinogradov in starih dvanajst samostanov, v katerih čuvajo največje srbske znamenitosti. Ta je gora opevana v mnogih srbskih pesmih, na ktorej ni samo blagostanje materialno v obilnej meri, ampak tudi skrbno se hrani duševno blago, ktero daljni svet hodi ogledovat, da se prepriča o neizmernej duševnej obilnosti. Skoraj na vsakem podgorji leži taki čuvar duševnega blaga. Čez dve uri ne loči se nobeden samostan od drugega, ali vendar je dobre štiri dni hoda, da se večina teh samostanov obiše. Pridem do prvega samostana po imenu Krušedol, sedež pravoslavnega vladike Gruiča, preslavnega učenjaka in Srbskega rodoljuba. Tu se oglasim pri nekem duhovnem gospodu, ki me je izpraševal, od kod da pridem, pa kaj da sem. Komaj mu povem, da sem Slovenec po rodu, objame me prijazno, ter me od-

pelje v sobo za tujce pripravljeno. Ker je že poldne bilo, stopim v „Refectorium“, kjer zagledam za mizo duhovne gospode s častljivim obličjem, z dolgo polno brado in dolgastimi lasmi, ki so se jim prekrasno vile po hrbtu. Priklonim se tedaj vsim pričujočim, kateri mi lepo odzdravijo, ter mi podajo prvo mesto pri mizi. Prestara je tu navada, da se tujec bolje ko mogoče gostoljubno sprejme, kjer se lahko ostane, kolikor je komu všeč. To jim je visoka dolžnost, katero morajo izpolniti. Tako pošteno je v staroverskih kloštrih, česar pa, žalibože, nekteri katolški samostani ne obdržujejo. Posebno v zadnjem času hirajo, nevem zakaj, saj imajo vendar vsega dosti, pa tudi posebno toliko opravkov ni, da bi ne utegnili popotnika gostoljubno prijeti, kar je že najlepša navada bila pri starih Slovanih.

Po kosilu pokaže mi neki prijazen Iguman *) znamenitosti, med katerimi so najlepše: knjižarna, krone nekdanjih srbskih vladarov in druge zlatine in srebrnine. Več časa prebival je tu slavni srbski junak Kara Gjorge, ali Črni Juri. Rodil se je leta 1760. Promeni se političko stanje v Srbiji in velika nevarnost preti od turške strani, pobegne s svojim očetom in s celo grmado, ter roma proti Savi. Čim se približujeta Savi, tim težje je bilo očetu pri srcu, ter svetuje sinu, naj bi se povrnil. Ali sin Gjorgje ni se dal premakniti od svojega sklepa, in tudi oče ostane pri svojem. Sin pogleda milo očeta, ter mu reče „kaj to bi jaz preživel, da bi te Turci trpinčili do smrti? Ne! bolje, da te precej umorim.“ V tem trenutku nastavi svojo puško, ter ustrelil očeta in gre čez Savo, izročivši svojega usmrtnega očeta tamkajšnjim prebivavcem, veleč: „pokopajte mi starca, pite mu tudi za dušo!“ Pomiril se je potem z svojim zapovednikom Mihajlovičem. Po sklenjenem miru pride v Avstrijo, ter dobi službo u samostanu Krušedolskem.

Zahvalivši se za gostoljubnost gospodom, odpravim se v drugi samostan Kuveždin, kjer me ravno tako prijazno prejmejo. Kazali so mi radostno vse znamenitosti, izmed katerih zanimalo so me posebno 500 do 600 let stare knjige staroslovenske v rokopisu, čudil sem se preumetnemu pisanju. Ako bi človek vse to natanjko ogledati hotel, moral bi celo leto ogostiti se, da prebere vsaj površno vse te zanimljive rokopise, kateri niso za nobeno ceno naprodaj. Ponudili so jim oddaljeni bogataši zlata in srebra, da jim se odstopi semtrtje kakoršna znamenitost, ali vse je zastonj. Tudi premilostivi vladika Strosmajer poteguje se nek brez uspeha. Vsaka

*) Članovi po redu dostojnosti so: Vladika, Archimandrit, Iguman, Protosyndicus in Namestnik. Pis.

knjigarna bi se ponosila s tako bogatijo. Kaj skrbno tudi pokazujejo tujim, ter se boje, da bi kaj ne zmanjkalo. V tretjem samostanu Šišatovca imajo začuvano truplo Lazara, bivšega srbskega cara v 15. stoletju. Zlato in srebro, katero ga pokriva, je neprecenljivo, kar zares ogledovavca mika in zapeljuje — pa pustimo slavnemu junaku zlati kinč, kterega njemu v slavu podari narod hvaležnega srca.

Blizo Šišatovca leži v prijaznej dolini samostan Opova, ne ravno slaven zavolj posebnih znamenitosti, ampak zavoljo njegove starosti, ker neki že čez 800 let tukaj stoji. Tu je bil odgojen slavnoznani narodni pesnik Dositea Obradović, kterega sobe mi pokaže neki domoljubni Iguman. Pri vhodu omenjenih sob bere se z zlatimi črkami „skelije Dositea“, t. j. sobe Desitea. Ko je stopil v red, častili so ga tako, da so mu odstopili veliki predel samostana, da zamore mirno in tiho izobraziti se za blagor naroda. Ali vse te okolnosti niso ga osrečiti zamogle, uvidil je da nikdar ne bo po svojej želji narodu koristil; gnalo ga je tedaj zmiraj nekaj iz samostana, ker nikdar ni bil zadovoljen s svojo osodo. Zares zgine jim naenkrat v veliko žalost vsih redovnikov, ker so ga spoštovali kakor svetnika. Zvedilo se je kmalo potem, da neko noč poskoči z okna, ter jo zavrne v daljne kraje.

Od Opove dospe se kmalo do Ravenice, kjer mi pokažejo truplo srbskega cara Uroša. Najpoprej bilo je to truplo v turških rokah, kateri so ga blizo Mohača na Ogerskem, kjer je Ludvig II. pal, pokopali. Po naključbi našli so zopet truplo in kupil ga je ta samostan za težke denare; na oltaru postavljena je truga, okovana s čistim srebrom, v ktorej leži slavno to truplo. Na glavi mu je čisto srebrna krona, prse mu kinčajo mnogovrstni redovi, na roki bličše se prstani od dragocenjenih kamenov, drugi del trupla razun noge je pokrit, okrog njega vise raznovrstni darovi, prinešeni od pobožnih src. Na strani omenjenega samostana so še druge znamenitosti, kamor pa nisem utegnil iti. Bil sem le v dveh samostanih, t. j. v Kuvěždin in Pribinaglava, kamor preiskovavci starih rokopisov večkrat zahajajo, ker je tukaj tega blaga obilno, pa tudi drugih starin. Popotoval sem 4 dni po Fruškej gori, živel pa tudi tako dobro in veselo, deloma v društvu domoljubnih redovnikov, deloma pa z dijaki, kateri pridejo v te samostane na počitnice za dva meseca. Dal sem tudi težko slovo prekrasnej Fruškej gori in gostoljubnim samostanom na njenem podgorju.

Zavrnem jo proti mestu Vukovaru. To sremsko mesto ima ugodno lego ali v ostalem je precej vse zanemareno in nečedno in

vse ulice kaj ozke. Tu si poiščem nekega mi poznatega Srba g. Vukašiniovića, [pravega rodoljuba in podpiratelja vsakega domoljubnega podvzeta].

Popotoval je tudi on skoro po celej Jugoslovanski, ter je bil pri knezu Nikuli na Crnej gori, in misli svoj pot obširno popisati in obelodaniti. Ta domoljub pridržal me je tri dni, v katerih sem prav lepo živel. Bilo je ravno trganje in to je pri Srbih velik praznik, posebno pri kakem bogatincu. Odpelje me tedaj k trganju necega bogatinca. Vse je bilo že pripravljeno za veliko gostbo, v velikej vrsti sedeli so Srbi, njih blizo sto in med njimi jaz; zdravic ni bilo konca ne kraja, odvažim se tudi jaz da napijem malo zdravico in to na uzajemnost Srbov in Slovencev, ter vsi mi z veseljem odzdravijo.

Tako pride potnik tu od enega veselega društva do drugega. Namenim se od Vukovara v Osiek, glavno mesto Slavonske. Ker vreme ni bilo ugodno, odpeljem se na parobrodu v namenjeno mesto. Pridem že v temnej noči v mesto, tavam od ene ulice do druge, ali nikjer žive duše niti gostivnice. Sreča me po dolgej težkej uri neki človek, ktereга poprašujem za kakšno prebivalište, ali on mi mesto povoljnega odgovora tudi toži, da že dve uri zastoj strehe išče. Bil je gotovo obrtnik. Dobé nas ponočni stražari, ktere prosi, da bi nas odpeljali v kako rokodelsko prenočevavnico. Čeravno so gospodje kisle obraze rezali, so vendar vslišali našo ponižno prošnjo, ter nas izročé v neko krčmo. Tu se vé, da je bila postelja gola klop, ležala je polna truma rokodelcev okoli, tu je človeka strah napadal od smrčanja, posebno če po dolgej poti želi mirno počivati. Vržem tudi jaz svoja kopita pod glavo, ter tudi jaz začnem smrčati. Probudivši se rano po sladkem spanju vrtelo se mi je zares nekaj po glavi, menda zato, ker sem preveč „Nektara“ užival. Časica dobrega slivovica progoni mi popačeni zrak.

Odpravim se, da ogledam malo mesto in poiščem prijatle in znance si iz Zagreba. Mesto se deli na 3 dela. Doljno mesto, trdnjava in gornje mesto. Lega doljnega mesta je prijetneja od gornjega, ker je na bregu reke in tudi je tu bolj živo zavolj trgovine, hoda od doljnega do gornjega mesta je dobro uro, trdnjava je skoro enaka s Temešvarsko, samo da je zadnja malo trja na nekterih krajih.

V narodnem obziru so Osiečani še precej zaostali v razmerju z drugimi Jugoslovani, ker nimajo nobenega slavjanskega društva razun „Casine“, ktera ima tudi prav malo slovanskega duha. Posebno mladina, od ktere se ner več narodnega duha tirja, je tukaj mrzla za pospešenje narodnega napredka, ker se tudi obično le raji pogovarja v ptujem nemškem jeziku, dasiravno so učilnice slavjan-

ske. Saj se še služba božja obhaja po velicih praznicih v slavjanskem jeziku, kakor sem se sam prepričal, pa bi mladeneč sramoval se maternega jezika?

Od Osieka podam se naravnost proti Diakovaru v namenu, da vidim premilostljivega vladika Strosmajera. Celi predel pota je krasen, blizo Diakovara hodi se celo uro med drevoredom, dokler se ne pride do omenjenega kraja. To mesto je precej majhno, ali ima prijetno lego in krasne okolice. V nekem predmestju so sami „Švabi“, ali niso v nikakoršnej svezi z drugimi prebivavci in še čudneje je to, da se še nikdar ni zgodilo, da bi imel Slavonec „Švabkinjo“ za ženo, kar je tudi pošteno; zakaj bi se slavjanska kri pokvarila s ptujo, ker je še tako dosti ptujega strupa v njej, ker se ga stari vekovi niso dosti ogibali. Najznameniteje poslopje je residencija vladike Strosmajera in zraven ležeči prekrasen vrt; korarske hiše so majhne in še te se bodo podrle, ko se bo na tem mestu zidala velika stolna cerkev v tistem slogu kakor je Zagrebška.

Do zdaj je cerkev v ozkem svezu z rezidencio, kjer je pa premalo prostora.

Nekaj na strani Diakovara ima red Frančiškanarski svoje poslopje. Pošiljajo se večidel iz tega samostana redovniki v Bosnijo. Posebni junak je tu redovnik, kateri je znan zavoljo izvanredne moči. Bil je tudi v Bosniji. Neki dan navalijo Turci v neko krščansko hišo. Ko vidi to omenjeni g. redovnik, priteče hitro v pomoč, ter progoni Turke iz hiše, ali eden se močno obotavlja, ter se začneta prav trdno pretepatati. Pravična jeza zgrabi redovnika, ter zgrabi Turka, ga vrže v gorečo peč in zaklene vrata za njim, da se Turk spremeni v pepel. Turci zaslišavši to, love na vsih straneh duhovnega junaka, ali zmuznil se je ta v pravem času, ter prišel srečno nazaj v Diakovar. To je resnična dogodba, katero so mi sami gg. duhovni pripovedovali.

Preden se ločim od Diakovara, namenim se predstaviti premilostlivemu vladiku Strosmajeru. Zagledam ga šetajočega na vrtu. Urno podam se tje in mu dostojno svoje štovanje razodenem. S prijaznim licem odzdravi mi in se razgovara z mano celo četvrt uro. Govor je bil o raznih predmetih in posebno ga je veselilo, da Slovenci svoj dom tako hrabro branijo. Povabi me Nj. milost k kosilu. Čakali smo z drugimi častitimi duhovni v prvej velikej dvorani, ko milostivi gospod pridejo, nas odpeljejo s prijaznimi besedami „zdravo moja gospodo!“ v „Refectorium“. Razgovarali smo se mnogo o politiki. Vprašajo mene, ali imamo v Ljubljani slovensko pravniško akademijo, ali jaz jim odgovorim, da se še žalibože

opirajo pri nas, da bi se na gimnaziji veronauk v slovenskem jeziku predaval. Vsi pričujoči se z velikim čudenjem posmehujejo tej zares čudnej naredbi.

Odposlovim se od premilostlivega vladike in drugih gg. duhovnov in se podam proti svojej domovini.

S tim sklenem tudi popis svojega popotovanja želeči, da bi v počitnicah mnogo slovenskih mladenčev popotovalo po tih krajih, ker pač je lepo, ako se človek seznaní s svojimi brati in ako pozna njihove običaje in šege. To bi bilo gotovo bolje za slovenskega mladenča, kakor da se revež muči po „Oesterreichu ober der Enns“ ali pa po Tirolskem, ker le ptuje obraze gleda in se s ptujo kulturo navda.

NARODNO BLAGO.

P o r o k a.

(Goriška.)

Godci godejo na bas,
Pišču pa na tenki glas.

Fantje prav'jo tudi,
Pojdimo v vas k ljubi,
Dađe jo nam.

K prvi hiši pridemo
In po hčerki prašamo:
Ljuba mamka naša,
Če je hčerka vaša?
Dejte jo nam!

Sej sem 'mela dékelc več.
Vam ni b'la nobena všeč.
To, ki imam vzemite
Sabo jo peljite
Od doma proč.

Godci godejo lep marš,
Zraven gre tud nje tovarš.

Peljejo držico
Z njeno tovaršico
Od doma proč.

Peljejo se pred oltar,
Ljubi z ljubico na par.
Dol sta pokleknila,
Zakon sta dobila
Za božji dar.

Tam stojite priči dvé,
Mož žené pustit' ne smé.
Kar je Bog zavezađ,
Ne bo več odvezađ
Zdaj in nikdar.

Zapisal M. Lipoljub.

Najmlaji, najpametnejši brat.

Živel je svoje dni bogat mož, ki po smrti vsacemu od svojih treh sinov tri vreče zlatov (cekinov) zapusti. To zve neki lakomni grajšak, ter ne vé, kako bi to bogatstvo pod se spravil. Vedel je, da s silo ne bode nič, zato misli noč in dan, kako bi premoženje tih treh bratov v svoj žep stepel. Pokliče najstarejega brata k sebi in mu reče: „Veš kaj? Čul sem, da si ti jako krepka dušica in da te nije mogoče razjeziti. Ali meni se to čudno zdi in skoro bi tega

ne verjel, ali skusil te bi pa vendar le rad. Stopi k meni v službo in ako se resnega in pohlevnega izkažeš, dam ti vse svoje premoženje. Ali pazi dobro, ako se ti poprej razsrđiš od mene, dobim tvoje zlate. Ali ti je prav?“ — Brat ponosit, da bo zdaj svojo čednost pokazal, še bolje pa željen grajščakovega premoženja, privoli v pogodbo in še ta dan gre v službo. Grajščak si pa misli: Čakaj, bom ti že napregel; to bi pa vendar šmencano bilo, da tebe nebi razsrdil.

Najpoprej ga pošlje grajščak orat in prosa sejat. Sluga vboga in odide z voli na njivo. Ko poldan zazvoni, gleda proti gradu, bo mu li skoro kdo kaj jesti prinesel, ali ga saj dozval, pa nič. — Vendar ne opeša, ampak le naprej dela in pozno še le gre domu. Bila je že tema, ko pride ves spehan in lačen v grad. Pa namesto da bi ga bil zdaj gospodar za mizo povabil, veleva mu, vsejano proso pobrati in domu prinesiti. To mu je bilo pa vendar le preveč! Razkačen začne grajščaka preklinjati, očitovaje mu, kako je celi dan delal lačen in žejen, kakor pes, in zdaj, ko bi čas za obed bil, naloži mu še tako delo, ktereга noben čarobnik nebi mogel zvršiti. V svojej jezi pobere halje in gre dalje, ali pravdo in svoje zlate je zgubil, ker se je poprej razjezil, kakor grajščak.

Ko je tako zgubil najstareji brat svoje zlate, kliče grajščak drugega k sebi in s tem se ravno tako pogodi. Ali tudi temu se tako zgodi.

Zdaj pride red na tretjega, najmlajega brata. Ali ta je bil pametnejši, nego prvi in drugi. Tudi tega pošlje grajščak najpoprej orat in proso sejat. On gre, ali mesto da bi proso posejal, zakapa vrečo s prosom na koncu ogona, ter lepo povlači in gre domu. Ko ga potem grajščak pošlje, naj proso pobere, gre on, odkopa samo vrečo in nese jo domu. Zdaj mu ukaže grajščak, da žene krave na pašo dalječ v neko brezje. Sluga odžene in pase že do poldan, ko naenkrat pridejo kravji kupci in ga vprašajo: ali so krave na prodajo? „Vse, če hočete,“ odgovori jim on in si že na tihem srečo voši, da je tako dobro naletel.

Resno se pogodi za vse krave, le rep od ene si pastir izgovori. Ko kupci odidejo, zanese on ta rep na vrh neke breze, ter ga tam obesi in gre domu. Pripoveda gospodarju, kako so mu vse krave v nebesa odšle in enej se rep zamotal in odtrgal, ko je kviško letela, ter še zdaj tam visi. In ako ne veruje, naj gre gledat. Grajščak se že jezi, ali vendar ne dá svoje jeze viditi. Zdaj mu zapove, da žene svinje na pašo. Ko zopet sam pase, pridejo kupci in zopet proda jim vse svinje, samo rep od ene si izvoli. Ko kupci svinje odženejo, zasadi ta rep v zemljo in gre domu, ter reče

gospodar: „Vse svinje so v zemljo odšle; hodite, da jih izkopamo, morabiti še niso tako globoko, ker enej je še rep iz zemlje molil, ko sem jaz odšel. Gospodar resen hiti na livado in najde iz zemlje moleči rep, ali ko hoče svinjo izvleči, odtrga le rep in o svinjah ni bilo dalje ne sluha ne duha.

Grajščaku je že začel žolč kipeti in gotovo bi začelo bliskati in treskati nad hlapcem, da ne bi veljalo pri tem vsega premoženja zgubiti.

Nedolgo potem pelja se grajščak od doma, da obiše svoje znance in reče slugi: „Ko boš videl, da se nazaj peljem, napravi mi tako čast, kakoršne nikdar nisem imel, ter gledaj, da si kaj pametnega zmisliš!“ — „Že dobro,“ odgovori mu ta. „Zdaj mi velja eno skuhati,“ si misli sluga, „ktera mu mora lonce razbiti, ker sit sem že te službe.“

Ko je že čas prihajal, da mora grajščak priti, hodi vedno pazljivo gledat, da nebi zamudil in že se začne necega dne mračiti, ko ga vidi od dalječ, da se pelje. Mesto, da bi mu bakle prižgal, zapali grad na štirih straneh, da gospodu slavno posveti in tako počasti njegov prihod. Zdaj je bilo zadosti grajščaku. Strašno začne preklinjati in se rotiti nad hlapcem, ki ga je ob vso govedo in svinje spravil, nazadnje mu pa še grad zažgal in tako skoro ob vse premoženje pripravil. Ali sluga se mu smeja v obraz rekoč: „Zdaj pa pogledjte, kdo se je pred razjezil, jaz ali vi?“

Dobil je vse premoženje grajščakovo in tudi zlate svojih bratov nazaj, ter veselo stopil iz službe in korakal domu. A. Sattler.

DROBTINE.

Razna zručla.

O znajdbi čudnega plajšča govori se v Turinu, kateri ima neki tako moč, da ga ne predre celò zrno iz puške. Kalabreza, kteremu se ta znajdba pripisuje, izumel je namreč nekaj vošek, s katerim treba, da se le pomaže plajšč in trd bode kot nevemo kaj. Pripovedujejo, da so vsi dozdanji pokusi kaj povoljni. — Taki plajšči bi dobro došli avstrijskim vojnikom, da bi vanje zamotani obvarovali se danskih pušek v Šlezvik-Holštajnu. (.,G. 1.“)

V Londonu izhaja čez 730 raznovrstnih časopisov in to 254 dnevnikov! Pa da ne bi Anglezi bili na vse strani premedeni in prebrisanii?!

Slovenska matica. Vsacega Slovenca gotovo je v srce razveselila novo ustanovljena „matica“, ker ona bo nam vspeševala delo in izdala marsikako delce, katero brez nje ne bi nikdar bilo na svetlem. Zato bi pa dobro in vse hvale vredno bilo, ako bi se po domorodnih slovenskih krajih večkrat veselice narejale, katerih dohodek naj bi se v prid naše mlade Matice obrnil. S tem bi se jej gotovo tudi nekaj pomagalo. — 11. aprila imel je osnovalni odbor slov. matice prvi svoj shod v Ljubljani, v katerem se je marsikaj predlagalo in potrdilo. Za prvomestnika je po navetu g. dr. Bleiweisa izvoljen g. baron Anton Cojz, popolnoma vreden tega častnega mesta. Za njegovega namestnika bil je sprejet g. dr. Jan. Kr. Pogačar, duhoven in v slučaju, da ta ne bi hotel te službe prevzeti, nasvetovali so mesto njega g. dr. L. Vončinata, tudi duhovna. Denarničar „matičin“ je rodoljubni g. dr. Jernej Zupanc, z vnetim Slovencem g. Souvanom in slavno-učenim g. domoljubom dr. E. H. Costa-tom. V „posebni odsek“ so izvoljeni gg. dr. Janez Bleiweis, dr. E. H. Costa in dr. Leo Vončina. Društveni tajnik je dobro znani naš pisatelj g. Fr. Levstik. „Tako je vogelni kamen položen Matici“, pravijo „Novice“, „o kateri nas navdaja trdno zaupanje, da bode s pomočjo božjo in po rodoljubju djanskem krepko napredovala na korist narodu slovenskemu!“ — Živila matica slovenska, živili njeni ustanovitelji in podpiratelji!!

Maslo nemške kulture. Kaki so nekteri Slovenci in Slovenke še trdovratneži v svojih krivih idejah, priča nam neka „kundmachunga“, ki nam jo je poslal naš dopisnik g. Ivan Macun iz Štajerskega in ki se od besede do besede tako le glasi: „Womit das ich unterzeichnete ich habe das meinige Realithät unter die Hand herzugeben, womit das durch Bewilligsten preise wird hean gegeben werden pro in 8 Tägē als das Realithet befindet sich das Weingart mitliche 3 Joh und Baumgarten Wald und Wiese und Aker das habe ich als Gemeinde Obergasterei als in Haus No. 29 zum Verkaufes Verkauft die Frau J. P.“

Narodne poslovice. Kar deklina reče, rado dalječ teče. — Kar kateri z babami zorje, lahko z mačkami povlači. — Tiha voda bolje breg jé, kakor vršča. — Snažna puhica nikolj ne bo druge blatila. — Se toliko pozna, kakor da bi v pekel muho vrgel. — Zastonj se najč Bog ne moli. — Kraljičeki morajo vkup pljuvati, pa vraneki, pa vrane. — Se ga prime beseda, kakor goske voda. — Mali tiči vkup pljuvajo, pa veliki vkup. — Vsaki si tam rožo uterga, kjer mu diši. — Sobota se na valekih prikota. (V slovenskih goricah je namreč navada, da si po sobotah krapce ali gibanice pečejo). — Kjer nič ne smrdi,

nič ne diši. — Če ne boš delal, boš še nag iz koša gledal. — Jih je, kakor da bi jih iz koša vsipal. — Sveti Pava zimo vaga.

Ivan Macun, Trnoški.

Nove čitalnici. V Ptujem v Štajerskeji je dovoljena čitalnica v Bistrici pa na Notranjskem prosijo za dovoljenje. — Živili slovenski domoljubi!

† G. J. Urban, znan pod imenom J. Zadravski, ki je hotel letos v Mariboru izdati slovenski almanah „Lado“ je vmrl. Bog mu daj večni mir in pokoj!

Slovstvo jugoslavenko.

* *Poviednik.* Zbirka v hrvaško prestavljenih romanov. Izdajajo bratje Pretneri. — Obljubljeno je bilo, da pride vsacih 14 dni en zvezek, pa dozdej dobili smo še le dva, Nevemo, kaj je temu polževemu korakanju vzrok, temveč, ker čujemo, da materialna podpora ne dela zaprék.

* *Milovan.* Zbirka hrvaških napevov. Izdalo hrvaško pevsko društvo v Zagrebu. Od teh lepih napevov dobili smo že 3. vezek v roke, ki velja 85 novč.

* *Pjesmarica* od S. S. Kirinskega s podobo hrv. narodnega umetnika, samouka Ferde Russana in z njegovo biografijo. — Pri tej priložnosti naznanjamo, da pričakujemo še druge „pesmarice“ in sicer od g. Deželića, ki bode obsegala vse bolj znane pesmi, ki se rado pojó v veselih društvih. Zadržaj jim bode razdeljen v otročje in vzvišene pesmi, v davorije, zaljubljene in v napitnice.

* *Babica.* II. zvezek. Prestavila po Boženi Niemcovej gospa Ljubica M'ařikova v Zagrebu. Obseg „Babice“ je prav lepa in zanimiva novela, ki že zavoljo same domoljubne gospé pisateljice zasluži podpore. Vsaki vezek velja 50 novč.

* *Ogledalo srbsko.* S tem naslovom jel je izhajati v Novem Sadu pod vredništvom dr. Ivana Hadžić-Svetića časopis za jezik, povest in sploh za književnost. Izhajal bode v zvezkih in sicer vsaki peti teden 2 póle.

* *Rudoslovje.* Zemljoznanstvo za višje gimnazije. Sestavil Živko Vukasović.

* *Obća povjestnica.* Vrlo kratko napisal v porabo šolske mladine Josip Lehpamer v Zagrebu.

* *Ekonomska kućevna biblioteka za narod srbski* od J. Rađića. I. zvezek na 32 stranéh velja 30 novč. Hrvaški časopisi se jako lepo izrekajo o tej knjigi.

* *Slovenská slovníca* za domačo in šolsko rabo. Spisal Anton Janežič, učitelj višje realke v Celovcu. — Janežičeva slovníca se je Slovencem tako prikupila, da je ta že tretji natis. Kolikor več spoznavamo potrebo čvrstega znanja slov. jezika, toliko bolj smo hvaležni gosp. Janežiču, ko nam je podal zopet novo priliko, da moremo okrepiti si znanje v svojem domačem jeziku. Zato tudi mi pozdravljamo novo izvrstno slovníco s srčnim „dobro došla!“

* *Lahkoverni*. Vesela igra v 3 djanjih. Spisal Bernard Tomšič, bivši učitelj v Vinici na Kranjskem leta 1845. V Zagrebu na svetlo dal Ljudevit Tomšič, ter popisal tudi kratko življenje svojega očeta. Veljajo 50 novč., in se dobé pri bukvarju g. Jakiću v Zagrebu.

* *Popotni spominki*, ktere je lani „Zg. Danica“ donasala in ki smo jih prav rado brali, dal je g. pisatelj Jožef Levičnik v posebnej knjižici na svetlo. Brž po njej, kteri rado čujete pripovedovanja o „romanjih“.

* *Pesnice Franceta Kosmača*, prezgodaj nam vmrlega tovarša so ravnokar prišle na svetlo. Kdor je ranjkega Kosmača osebno poznal, dobro vé, da je bil prebrisan in pameten dečko v vsacem obziru. Enak pridnej bčelici, sebiral je svoje mlade poezije, za ktere bi pač škoda bila, da se pozabijo. Po njegovej smrti dobil jih je v roké tukajšnji pravnik g. Matevž Trnovcc, prijatelj in tovarš pokojnega Franceta in ta jih je tedaj po lastnej skrbi na svetlo dal in tudi življenje nepozabljivega nam Franceta lepo popisal. Z veselím srcem smo čuli, da so se slovenski dijaki prav v obilnej meri naročili na to delce. Tako je prav — živili!

Stedeče pa pričakujemo:

Domobran, hrvaški politični dnevnik. Vredoval ga bode znani hrv. pisatelj in pesnik g. Gjuro Deželić, ki je bil dozdej sovrednik in glavni pomočnik „Narodnih Novin“. Prvi list „Domobrana“ pride 15. maja na svetlo iz Albrechtove tiskarnice. Daj Bog, da bi svojemu lepemu naslovu zadovoljeval in branil ne le hrvaške stare pravice, ampak da bi s krepko, možato in značajno besedo v svoje krilo jemal tudi nas Slovence, kakor sploh vse Jugoviče in druge Slovane! — *Krvava košulja*, izvorna pesem iz črnogorskega življenja od I. Sundečića. Tiskana bode z latinico in cirilico. Naročniki jo dobó za 50 novč. Naj bi tudi Slovenci podpirali slavnega pisatelja z naročbo pri njegovem delu! — *Dragušica*. Sebrani spisi ranjkega hrv. pisatelja Zdravka Njemčića. Na svetlo bode jih dal njegov prijatelj in štovatelj Gj. Deželić. — *Cvijeta*. Dubrovniška povest, za ktero pozivlje g. Medo Pucić domoljube, naj se naročé. Veljala bode 60 novč.

„Niz bisera jugoslavjanskoga“ *).

Pod tem imenom dobili smo Slovenci debelo knjigo, ki jo je v Zagrebu na svetlo dal Vekoslav Pretner in vredil Nikola Stokan. Čuli in tudi brali smo, da so Slovenci v obilnem številu naročevali se na to delo, kar nam je jasen dokaz, da se naši domači ljudje čedalje bolje zavédajo bratovske zloge in ljubezni do svojih sosednih jezikov. Ker omenjeno delo obsega tudi nekaj slovenskih spisov, bode nam menda dopuščeno, da rečemo tudi mi kaj o njem, saj je stopilo tudi v vrsto naših knjig, in „Bisera“ se je veselil ravno tako pošteni Slovenec, kakor tudi vsaki drugi Jugovič. Hrvaške izdelke pripuščamo bratom Hrvatom in hočemo le nekaj o naših spisih govoriti v prid izdajateljev in vrednikov, da se v prihodnje vedita ravnati po postavah knjige, ki nosi ime „niz bisera jugoslavjanskoga“.

Med obilnimi spisi v narodnem blagu nahajamo slovenske narodne pesmi, ki jih je po Kranjskem (kje?) nabral Jaroslav. V I. pesmici bi se 7. vrstica menda glasiti morala: „ko še ni vedla, kaj je ta svet“, drugači je pomen preveč zamrljen. II. pesmi pa prav ne razumimo, dasiravno smo jo dolgo pretehtovali. V III. so stihii nekaj preveč zmešani, jambi in troheji niso popolnoma na svojih mestih. V. pesmica pa ne spada v „biser naroda“, v kateri se celò razodeva, da je bil fantič vesel, ko je bivši pri sv. maši videl Jezusa ranjenega, vbođenega v desno stran, jokajočo Marijo pod križem itd. — V narodnih spisih in pesmih smo Slovenci kaj bogati, najde se semtrtje med ljudstvom prav izvrstnih stvari, ktere bi bili „biseru“ bolj privošili, kakor omenjene pesmice, za ktere pač noben Slovenec ne bode pritrdil, da so biser našega naroda. Kadar II. vezek imenovane knjige pripotuje zopet med nas, upamo, da nas bode razveselil s krepkejšimi narodnimi poezijami, in da bode pokazal južnim bratom saj nekaj izvrstnih naših pesmi; ako pa tacih ne more vrednik dobiti, naj rajši popolnoma izpusti slov. narodne pesmi, kakor da bi priobčeval nasprotne misli pobožnega, nepopačenega ljudstva. Narodne pesmi so v svojej bitnosti vsacega ljudstva izvrstne, časoma jih pa pri petju ta ali uni fantin preobrača in prevrača, da čez nekaj časa pridejo ob svoj lepi pomén. Naj bi tudi zbiratelji tacih reči skrbno pazili, da ne pišejo popačenih pesmic; take naj ostanejo le v tamoti in v pozabljivosti!

Dalje najdemo v „Biseru“ Umekove pesmi, obstoječe iz dveh lepih domorodnih gazelic in dveh sonetov, izmed katerih nam posebno „o poeziji“ dopade; sicer so pa vse 4 pesmice, kakor sploh vsa Umekova dela, kaj dobre.

Nekaj več je poezij Gregora Kreka, vse lepe, lahko umevne in vse o ljubezni. Naj lepša, bi rekli, je pod naslovom „želje“ na str. 147, ki nam je sicer že znana, ali vendar prav je, da nam

*) „Torbica“ sprejema z veseljem tudi lepo izdelane kritike, ki vedno le marljivost in pazljivost čitateljev prikazujejo. Odprta pa bode vsacemu, kateri misli kaj napčnega opovrci ali pobiti. Začnimo torej za danes z „Niz biserom“, drugopot o čem drugem. Vred.

se zavoljo njene krasote večkrat prestavi pred oči, ker kar je lepo, bere se večkrat rado.

Konci slovenskih pesem stoji „sonetni venec“, zložil Fr. Čuček. Ni mileje pesmi, kakor ravno *sonetni venec*, ako ima vzvišene prave pevske misli in pa, če je lepo čisto sestavljen. Kar se tiče zadržaja Čučekovega soneta, ne moremo nič prigovarjati, le o pisavi bi nekaj rekli. Znano je vsacemu, katerikoli je kdaj slišal kaj o pisavi družih Slovanov, da nikjer ne pišejo v genitivu množ. št. *ah*, kakor le Hrvatje, in še tej ne vsi (večidel *a*, pogostoma tudi *ov* *). Ni nam torej še na misel nikoli prišlo, da bi Slovenec gen. m. št. *na ah* v svojo pisavo prejel, dokler nismo brali v imenovanom Čučekovem sonetu: „iz svih stranah oganj vroči“ itd. Dalje da bi pisali *oganj*, *dragoj*, *njoj*, *svih*, *svaki*, *golubice*, *sad (zda)* itd. namestu naših lepih pravih slovenskih besed, to težko, da bi se poprej zgodilo, dokler ne podamo popolnoma slovó naše pisavi in ne poprimemo hrvaško-srbskega narečja. — Ako bi se bil torej teh pogrešek ogibal g. pesnik, bil bi njegov venec kaj dober. Z naglaskom je v nekterih vrsticah neokreten; v III. sonetu zdi se nam nekaj premalo estetike v vrsticah: „od zdaj strašno njega davi (!), iz svih stranah oganj vroči“ itd. Ljubezen, pravijo, da ima lepe, mile, krasne izraze, zatorej se tudi „pesnik ljubezni“ naj skrbno čuva, da ne zabrede v kako nemilo besedo, ki bi sladko ljubezen grenko predstavila. Sicer pa z veseljem pozdravljamo g. Čučeka na našem pevskem polji, ter mu želimo najbolji vspah pri njegovih poezijah. — Kar se tiče pa tiste „opazke uredništva“ pri Čučekovem „son. vencu“, povemo kar naravnost g. vredniku „niz bisera jugoslavjanskoga“, da jo je presneto globoko zabredel z gotovo nepremišljenimi besedami, da je ta pisava „kao most od slovenskoga jezika na ilirski, t. j. on je prvi odziv onomu pozivu u „Napreju“ priobćenom, da bi Slovenci primili naš jezik“. Da je to „prvi odziv“, ni res, ker opazujemo pri večini slovenskih pisateljev, da hrepene po zjedinjenji in da se čedalje čvrsteje prijemajo hrvaških oblik in besed. Ako tudi je ta nenavadna pisava „prvi odziv“, to moramo reči, da je slab odziv, ter da ga z mostom od slovenskega na hrvaški jezik nikakor prispodobiti nemoremo. Tak most dragi g. urednik, bil bi slab za nas Slovence; po par stopinjah bi se podrl, mi bi pa telebili v grozovito vodo, ki bi nas hipoma požrla. Iz tega naj torej „uredništvo bisera“ uvidi, kako zelo se je zapisalo in zmotilo, ko je reklo: „da je pjesnik najboljim putem udario“. Da bi bila „ludost uztražiti, da se Slovenci kao preko noći hrvaški nauče i griehota uništiti jednim udarcem (!) njihovu već liepo razvitu književnost“, to vse verjamemo, pristavimo naj pa zraven, da ta čudna pisava, ktero vrednik „niz bisera jugoslavjanskoga“ v zvezde kuje, je gotovo „preko noći“ postala, ker kakor smo poprej rekli, no-

*) Čehi imajo *ú, úw*, Poljaci *ów, y, i*, Rusi *объ, евъ, еѣ*, Slovenci imamo *ov, ev*, samo Hrvatje pišejo tedaj nesrečni *ah*. Slavni hrvaški pisatelj dr. Rački piše v svojih delih gen. m. št. *na ov*, ravno tako znani hrv. filolog Kurelac in dr. Pis.

ben Slovenec še ne pomisli na *ah* v množ. št. Kar nam v zadnjih vrsticah „opazka uredništva“ svetuje glede odmora, moramo tudi toliko pristaviti, da *odmor* Slovenci dobro poznamo in ako nimelo še priložnosti, kacic slovenskih pesem brati, naj pa vsaj ne misli, da so vse slov. pesmi brez odmora. To smo tedaj hoteli reči o tej pisavi in o opazki. — Mi Slovenci smo sicer mali ali krepki narod. Počasi ali čvrsto korakamo naprej. Ne črtimo nobenega Slavjana, najmanj pa Hrvata, ki nam je najbližji sosed, ali da bi mi svojega soseda bolj ljubili kod sami sebe, to ne zahteva nobena pošena duša. Hočemo se približevati, kar bode mogoče hrv. jeziku, ker dobro vemo, da le on more postati časoma na jugu književni jezik ali rečemo še enkrat približevati in to po prislovcu „*festina lente*“, ne pa skakati, saj tudi naš kmet pravi: še jesti ni dobro hitro. Ako se hočejo tudi Hrvatje približevati k nam, potem bi upali, da bi bilo kaj iz našega truda, drugači pa težko. —

Skrivna sodnija, pripoved od A. Ž. obsezajoča 20 strani, nahaja se dalje v „Biseru“. Pozdravljamo z veseljem to krasno novelo, ki nam prav lepo in zanimivo popisuje domače življenje našega slovenskega naroda. — Na str. 298 je sicer prav odkritosrčno povedana misel starih bezumnih žen o šolah in napredovanju učencev ali vendar mi bi bili malo une vrstice „stare matere“ pobili, da ne bi imele tako resnega pomena, ker prosti človek zna, prebravši take besede kmalu kaj napčnega misliti o šolah, akoravno to pri nas ni tako nevarno, ker z veseljem opazujemo, da slovenski starši prav rado pošiljajo svoje otroke v višje šole. Lepé slovenske fraze so na pravem mestu, in pokazujejo, da je pisatelj rojen v sredini korenjaških Slovencev. Potem se nam tudi nekaj prekratko zdi popis prihod Petrov, ktereга so vsi tako željno pričakovali. Na str. 312 se vidi, da ni bil Viktor slovenskega duha; govoril je gospej „oni“, dasiravno je po visokih šolah hlače trgal. To bi mi vselej raji z „vi“ pisali, ako hočemo, da tudi kmetje vikajo gospodo, ne pa po ptuje onikajo. Tudi namestu nemškega „ja“ naj bi se raje naše „da“ pisalo! Ako bi se bila korektura marljiveje prebirala, bil bi jezik v „skrivnej sodniji“ prav čist, tako so pa še semtrtje nektere slovniške nedoslednosti ostale, ktere pa manj pačijo čitatelju pri branji. V kratko rečeno pa je imenovana povest izvrstna in svojega pisatelja zelò sama hvali. Naj nam bi g. A. Ž. večkrat kako novelico napisal, ker s svojo „skrivno sodnijo“ se nam je u obče zelò prikupil.

Mythologična crtica o staroslov. božanstvu Homanu stoji kod zadnji spis v „Biseru“. Napisal jo je naš slavní mytholog g. Davorin Trstenjak. Učeno sestavljenega spisa ne moremo pretresovati; rekli bi le to, da škoda, da so Trstenjakove crtice tako raztrešene po časopisih. Kako lepa knjiga bi bila, ako bi se sebrale vse skupaj in dale na svetlo? To bi bile gotovo zlatavredne slovenske bukve.

To so tedaj slovenski spisi v „Niz biseru“. Obljubljeno jih je bilo sicer nekaj več, ali vendar v razmerji z drugimi spisi ne moremo se radi tega kaj posebno pritoževati. Knjiga ima dve po-

dobi: Palmotiča in Lisinskega, ter je kakor navadno bukve iz tiskarnice dr. Gaja, prav vkusne oblike.

Konci le še nekaj. Na svršetku nahajajoča oznanila bi mi popolnoma izpustili, ker priporočila tako zvanega „Augen-Essenza“, „Brust-Syrupa“, „assicurazioni generali“, „hôtelov“, „fotografij“ itd. kaj malo odgovarjajo možkemu naslovu: „niz bisera jugoslavjanskega“.

Prijateljska pisma in druge novice.

Zagreb. („Pozorova“ smrt.) Hrvaški politični dnevnik „Pozor“, ki je že četrto leto branil junaški pravice svoje domovine in ki je pogostoma tudi o Slovencih ktero spregovoril, — vmrl je — ne bode ga več! Vrednik njegov g. Ivan Perkovac obsojen je, da 300 st. od položene kavcije zgubi in pa še po predlogu tukajšnje sednije 3 mesece v ječi sedi. Zadnje dni smo pa čuli, da mu so poostrili to kazen na osem mesecev. G. Anton Jakić, tiskar vmrlega lista mora tudi 100 st. kazni plačati.

— Narodno naše kazaliste nehale je za nekaj časa predstavljati v Zagrebu. Igralci naši grejo zdaj po družih slovanskih mestih, da pokažejo, kako lepo in dobro se more tudi v hrvaškem jeziku igrati. Pri tej priliki pridejo menda tudi v Ljubljano, kakor se po Zagrebu sploh sliši. Ako pridejo res v Ljubljano, želimo jim najbolji sprejem od Slovencev, ktere zagotovimo, da bodejo imeli vsele narodne zabave.

— Nevoljni in jezni primemo za pero, ko nam je te vrstice pisati. Ni dosti, da imamo družih skrbi pri vredovanju, ampak predrznejšo se celò nekteri, da nam ptuje pesmice pod svojim imenom v tisk pošiljajo. G. Janez Jereb je tedaj razglašen prepisovalec in slovstveni tat, kteremu je g. Andrej Praprotnik v svojem listu „Učit. Tovaršu“ pošteno in pravo odgovoril. — Drugi tak mojster se je pa površ še naševal in sicer pod izmišljenim imenom J. Poliški — (Jančar), ter nas tudi ogoljufati hotel. Mi ne znamo še vsih pesem slovenskih na pamet, da bi za vsako koj, ko nam v roke pride, že vedili, da je bila natisnjena, tedaj mislimo, da nam tudi zavoljo tega noben ne bode zametil. Ako gg. Jereb in Jančar ne vesta, da natisnjene tvarine se pod ptujim imenom ne smejo pretiskovati, ali da bolj kratko rečemo: *da se ptuje blago ne sme krasti*, to ne vesta potem nič in nista vredna, da s pisarjijo o njih prostor in čas rabimo. Rečemo tedaj le: Pesmica „Moj dom“ v 2. snopiču „Torbice“ je ukradena iz Praprotnikove zbirke „cerkvene pesmi in druge“ str. 71. Ravno tako tudi pesmica „Cvetice“ uzmana je iz „Prvega berila za slovenske šole v e. kr. avstrijskih deželah“ str. 126. O tem smo se sami une dni pričrčali, ko nam je prijazni g. Andrej Praprotnik nalašč v ta namen obe knjigi poslal, za ktere mu se tukaj srčno zahvaljujemo. Gg. Janez Jereb in J. Poliški — Jančar sta torej slovstvena tata in dokler javno v „Torbici“ za odpuščanje ne prosita in odkritosrčno ne povedata, kaj jih je k nesramnemu prepisovanju prignalo, tako dolgo ostaneta pred vsimi poštenimi čitatelji — umazana in naj se le kaznita po §. 1. tiskarskih postav. Kraj bivanja in imena bode vredništvo „Torbice“, če bode treba, že natanjko naznanilo. Naše dopisovalce vzlasti pesnike pa opominjamo, naj se varjejo prepisovanja, ker kar je ptuje, to ni naše. Vsaki se naj le s svojim delom hvali!

— Tukajšnji učitelji glavnih mestnih šol, bodejo v spomin razstave al izložbe, dali zbirko pedagogičnih in didaktičnih stvari na svetlo pod naslovom „Uspomenica“. Tako boremó v zagrebškem šolskem listu „Napredku“.

Celje. (Odlomek iz prijateljskega pisma na K.) Veselo igro „Lahkoverni“ smo dobili v Celje. Prosim Vas, recite gosp. Ljudevitu Tomšiču, da se mu ponižno zahvaljujem, da ima tako malo zaupanja do mene, da si ni upal malih 32 knjižic izročiti poštenosti slovenskega dijaka. Da bi mi za malo ne bilo, poslal bi mu ih bil mahom nazaj. Naj še to omenim, da po časopisih objubljeni 13. iztisi so izostali, vendar ne, da bi mislil, da ih tirjam — Bog me varuj! Imel sem še nekaj čez 1 gold. pri vsem zgube. Ali je potem čudo, da se vsaki naročnikov nabirati hoji? °)

Maribor. Preteklo šolsko leto so imeli tukajšnji dijaki pevsko društvo, ktereга so se Slovenci in Nemci vdeleževali. Ker so se pa Nemci pri pevanju slovenskih pesmic celò neobtesano obnašali in se posmehovali, hoteli so tekoče leto Slovenci sami pevsko društvo osnovati, deloma, da bi poprejšnemu prepiranju konec napravili, deloma pa, ker vsak previdi, da ne morejo Nemci slovenskih pesmic, katerih ne razumijo, s potrebno navdušenostjo popevati. Imamo take Nemce, ki se nečejo slovenskega jezika učiti, pri pevskem društvu bi pa radi, da bi se pevanje slovenskih pesmic po njihovej volji ravnało. Kako bo neki Nемеc z veseljem slovenske pesmice prepeval, če ne razumi ne krasote besedi, ne milote napevov?

To spoznavši so hotli tedaj, kakor sem že rekel, slovenski dijaci svoje lastno pevsko društvo vtemeljiti in so si iz vseh moči prizadevali, da bi ta namen dosegli. Vse je bilo pripravljeno, društvena pravila napisana, samo dovoljenja gosp. ravnatelja je še trebalo. Pa kako so se začudili dijaci, ki so k gosp. ravnatelju dovoljenja prosit šli, ko jim je rekel, da se naj le še drugoč zedinijo.

Tako so tedaj nade dijakov po vodi splavale, in zedinili so se, ker bi inače lahko v gosp. ravnatelju misel obudili, da Slovenci nečemo sprave. Toliko smo vendar na boljsem, da sta voditelja en Slovenec in en Nемеc. Ako v tako nakrpanem društvu prijateljska ljubezen vlada, tega ne morem povedati. K. .v.

°) Nisem mislil, da bode komu nedolžna igrice „Lahkoverni“ nevoljnost obudila. Ko sem jo lani prvokrat oglašil in prosil za naročnike, bilo je pisanje moje skoro popolnoma „glas vpijočega v puščavi“. Še le na drugi razpis v „Novicah“, ko sem tudi nekaj vrstic za poskušnjo natisniti dal, prijaviteli so se nekteri gospodje in dijaki, ali vendar ne toliko, da bi igro brez skrbi lahko v tiskarnico nesel. Zato jo je pa tudi tiskar g. Anton Jakič le edino s to pogodbo pod tisk vzel, da jo pustim v prodaji njemu, ki je knjigotržec, in pa da njemu izročim šopek nabranih naročnikov. Ker pa meni ni najmanje ni ležeče na dobičku, dal sem mu z veseljem imena gospodov predbrojnikov, ter posebno rekel, naj pošlje tistim gospodom, ki so se le na en ali dva iztisa naročili, s poštnim odvzetjem (Postnaehnahme); dijakom pa, o katerih se vé, da nimajo vsaki dan denara, naj le zaupa; za poštenost njihovo mu dobro besedo dám. Začudil sem se torej ne malo, ko pismo Celjskega prijatelja tudi jaz v roke dobim. Misleči, kakor je eden, tako so tudi drugi zbiratelji kaj zgubili pri delanju „Lahkovernih“, zato naj bodejo te vrstice kod opravičenje od moje strani vsim tistim, ki mi imajo to reči, kod Celjski prijatelj. Jaz torej igre nisem razpošiljal, ter tudi nisem kriv, ako ste pri igri kaj zgubili. Poskrbel sem pa že, da se vsakemu zguba naplača in da objubljene 13. iztise, za ktere je razpošiljavec g. Jakič, kakor mi je rekel, popolnoma pozabil, zbiratelji naročnikov dobó. Vi pa dragi Celjski prijatelj bili bi prav naredili, ako bi igro, ki Vam je bila nenadno s poštnim odvzetjem poslana, nazaj odpremili. Gotovo bi se Vam bila drugače poslala. V ostalem bilo bi pa tudi prav, ako bi se s pismom o tej zadevi naravnost na me obrnili, da poravnam, kar je krivega. Pri „Lahkovernih“ pa ne smete zgube imeti. To naj tedaj velja vsim gg. zbirateljem kod pojasnenje čudnega razpošiljanja vesele igre „Lahkoverni“.

Ljudevit Tomšič.

Maribor. — Kedaj namerava kdo spisati slovensko knjigo, je vselej treba, da poskrbi, kako jo bo brez zgube na svitlo dal. Pri velikih narodih tega treba ni, ker tam se skoro gotovo vsako še tako slabo delo razpeča brez zgube izdaviteljeve. Nas je malo, zato se pa zgodi, da včasih imenitno delo zahteva razun bezplačilnega truda še dnarnih žrtev, kar je pa velika zapreka za razcvet literature. Potrebna je pri nas še vedno „naročba“ na nove knjige, in koristna je, kar dovolj priča obilno število bukev, ki so prišle po tej poti na dan. Nabiravec naročnikov ima res dostikrat sitnosti, pa kaj ne podnese radovoljno rodoljubno srce slovensko za blagor svoje domovine? — Jugosl. „Niz bisera“ je tudi po tej poti dobil še več kakor preveč naročnikov med lahkovernimi in dobrodušnimi Slovenci, ki so se le preradi dali preslepiti po sjajnem obetanju. Naročevali so se pa Slovenci narveč iz blagega namena, hotéči pripomoči akademiji jugoslovanskej, ker je bilo rečeno, da dobi polovico čistega dohodka. Ne rekli bi nič, ko bi bilo res kaj pomagano akademiji, in radi bi pretrpeli še večo škodo, ali kakor nam piše nek prijatelj iz Zagreba, bi bilo celò treba, da bi akademija pomogla izplačati tiskarne stroške, ker so sebrani dnarni namesto v tiskarnico nekam drugam potovali. — Krivo nam je, da smo morali tako dolgo čakati knjige, potem pa so še druge reči. V Maribor je knjigo poslal vsako posebej, pa vendar ne vseh enkrat; ena je prišla danes, druga čez tri dni, tretja še poznej in s tako slabimi naslovi, da nihče ni znal, čigava je ktera. Prvič so bila imena vsa krivo napisana in drugič ni bilo nikjer karaktera zraven, da listonoša ni znal, ali je človek, kteremu ima knjigo dati, šoštár ali kanonik ali kaj družega in ni znal, kje bi ga iskal. Tako nam je knjige pošiljal, kakor da bi svinjam „črešnjevca“ metal. Pa zdaj še le pride: Poštino je moral vsak sam plačati, ker je vsakemu posebej po poštnem odvzetju (Postnachnahme) knjigo poslal, namesto vsim skupaj, tako, da zdaj vsakemu naročniku pride na 2 st. 80 novč., za druge pa, ki se niso naročili, se knjiga dobi pri Lajrterju za 2 st. 50 novč. Kaj tako neumnega še do zdaj nismo doživeli! Tisti naročniki pa, ki so že dnarje dali precej ko so se naročili, pa še zdaj niso nič dobili, namestu, da bi jim prvim poslal! Potem takem ni čuđa, da ljudje godrnjajo ter se grozijo, da se ne bodo na nič več naročevali — in pri tem literatura trpi! — Nadjamo se, da se ne bo gosp. Pretner nikdar več prikazal z naročilnim listom med Slovenci! *)

Ljubljana. Dr. — Ker sem zadnjič obljubil, da hočem drugi pot nekaj o zanimivih „Sokolovih“ večerih povedati, moram mož beseda ostati. Toda preden o tem govoriti začnem, mislim da ne bo napačno, ako v kratkem narišem načrt „Sokolovega“ društva. Koj, ko je bilo to hvalevredno društvo p. c. k. namestništvu za krajnsko deželó lánjsko leto v jeseni privoljeno, je tadjajni začasni odbor sklical glavno skupščino, da bi se novi odbor izvolil. Vde-

*) Pisal je meni neki prijatelj iz Ljubljane, ter mi rekel, da je odločilo neko društvo sodbene pomoči iskati proti izdajatelju „niz bisera“, ker jih tako goljufivo toliko časa za nos vodi. Ker je bil omenjeni prijatelj tudi v tem društvu, oglašil se ter poreče, da bi se po meni mendá kaj gotovega zvedilo, ali enoglasno je zavpilo društvo, da sem jaz zastopljen s tem izdajateljem in eden posebnih njegovih prijatlov.

Z izdajateljem g. Pretnerom nisem bil nikdar v nobenem obziru ne v književnej in še manj v prijateljskej zvezi, samo poznam ga osebno toliko bolje, ker ga zagledam skoro vsaki čas na ulici in ga vidim pred knjigarnico Hartmanovo semtrje z velikimi črkami podpisanega na raznovrstnih naročilih. Iz tega se vendar skleniti ne dá, da so jaz počam i

ležilo se je te skupščine več ko 70 oseb, in izvoljen je bil enoglasno za načelnika iskreni in značajni, v vsih vedah temeljito omikani domoljubni, možati mladi gospod dr. Ethbin Henrik Costa, na ktereга, kakor díky Slovenije, že sedaj Slovenci po pravici ponosni smemo biti, kajti je v sedanjih časih žalibože jako malo tacių mož, kterim narod popolnoma zaupati sme. Mladi naš načelnik je eden tistih redkih poštenjakov, kterih značaji so trdi ko demant v ognju — zaradi tega pa ima gospod doktor tudi lepo bodočnost, ako nam bo v prihodnje tako lepo napredovala naša sveta narodna reč, kakor sedaj. V odbor so bili še izvoljeni gospodje: dr. Jernej Zupanc, France Ravnikar, Pavle Draksler in Bernard Jentl. Ti gospodje so družvena opravila med seboj tako razdelili, da je marljivi podpornik vsega narodnega dr. Zupanc namestnik načelnika, vrli domoroдец Ravnikar tajnik, neutrudljivi Draksler orodjar, in za domovino z dušo in telesom vneta Jentl mlajši, pak blagajnik.

Odbor je kmalo po vstanovitvi najel lepo in prostorno vežbano v Fröhlihovej hiši na dunajskej cesti, ker je tudi v prostem na zelenej trati dokaj prostora za poletne vaje. Za učitelja telovaje, posebno borenja je dobro znani, v teh vedah jako izurjeni gosp. Mandič postavljen. Pod njegovim nadzorništvom učijo gospodje predsokoli Colloneto, Draksler in Kobler, gospode „Sokole“ v treh razdelih ali vrstah v imenovanej Fröhlihovej vežbani tako temeljito in izvrstno, da si „Sokoli“ skoraj igraje privadijo najtežje gimnastične vaje. Pondeljek, četrtek za sokole in petek za predsokole so odločeni dnevi, v kterih se telovadci v vežbani na raznem popolnoma novem orodju vadijo. — To je v kratkem „utič“ našega društva — sedaj pa pride „dulce“ na vrsto.

Odbor dobro spoznavši, kako zelo potrebno je, da se udje med seboj bolje spoznavajo in pobratijo, uredil je po izgledu naših severnih bratov Čehov „Soko-

njim in še manj, da bi bil jaz zastopljen pri izdavanju te knjige, ali, da sem jaz celò sokrivec te goljufije. Hotel sem že v prejšnem zvezku razjasniti pletkarijo z „niz biserom“, ali misleč, da je g. Pretneru na njegovej časti kaj ležeče, in da bo razposlal knjige tistim, kteri so plačali, pa to se dozdaj še ni zgodilo, naznanjam Slovencem zdaj, kar mi je po izvirnem poročilu znano.

Popotoval je gosp. Pretner po celem Jugoslavenskem, ter nabiral naročnike za svoj „niz biser“. Dobil je, kakor pravijo, do 1500 naročnikov, deloma mendá za to, ker je nekatere ime „biser“ tako mikalo in deloma, ker je g. Pretner obljubil, da se bo posvetila polovica dobička jugoslovanskej akademiji. Plačala je skor polovica naprej, posebno pa Slovenci, misleči, da stvar je gotovo poštena. Ko je bila tiskana knjiga, pride g. Pretner po nje, ali kakor je kupec brez dnarja smešen tako je tudi bila ta dogodba smešna. Gospod faktor dr. Ljud. Gaja mu ne dá knjige brez denara; ali ker je g. Pretner vendar take sitnosti vganjal in z solzami prosil, da mu naj saj 400 eksemplarov izroči, da vstreže točno tistim naročnikom, kteri so naprej plačali, mu vendar milostljivo izpolni to prošnjo. Ali je potem poslal g. Pretner tem naročnikom? Ne! ampak tistim, kteri še niso plačali, in to po poštnem odvzetji. Ker je že g. dopisnik omenil, da so sebrani denari blizo dve tisoč gold. nekam drugam potovali, je se ve da težko človeku brez premoženja kakor je g. Pretner tak dolg zaupati, zato se bo, najbrž ko ne „niz bisera“ javno prodajal po goldinarji vsak zvezek, in čul sem, da naročniki bodo ga dobili še za manj. Tako je tedaj stvar zapletena in mislim, da bo društvo, ktero je meni očitovalo, da sem jaz zastopljen, vendar pripoznalo, da ako bi bilo to res, bi jaz take resnice gotovo ne obelodanil. — Njegov sodelavec g. Nikola Stokan je samo vredil „niz bisera“ in je pri razposiljanji te knjige čisto nedolžen. Ta opravek prevzela sta samo gg. Pretnera, tedaj krivica le na nju pada.

N. Ravnikar.

love večere^a, kjer se udje v gostilnici pri dobri kupljici vina ali piva med seboj zabavljajo s petjem, deklamacijo ali godbo; in da te veselice ne zabredejo v tisto razuzdano pijančevanje, kakor mnoge enake nemške zabave, temuč da se naša j-ka mladina pošteno radovaje izobražuje in vplemenituje, povabil je odbor ujudno vse družbenike čitalnice in posebno nježne naše krasotice naprosil, da bi se v obilnem številu teh veselice vdeleževale. Dosedaj je bilo že več tacih zanimivih večerov in krasni spol je skor vselej te klasične večerne zabave cveteče mladine s svojo nazočnostjo požlahtnil. Slava mu!

Mislím, da bo za zdaj dovolj; obljubim v prihodnje častite čitatelje z važnimi „Sokolovimi“ napravami dalje seznaniti. Vprašal bi samo še, kaj je neki to, da se v Zagrebu ne napravi kak „južni Sokol“? *) —

Zadnjemu svojemu dopisu moram še dodati, da je gosp. trgovec Albert Trinker za ravnatelja bolnišnice kupčijskih pomočnikov izvoljen. — Zdravstvujte!

Hrvatsko-srbski spisi.

PIESME.

Usta Ti.

Kad otvoriš rumen-ustne svoje,
Ta ustanca, medom koja teku,
Tad je srečno slabo srce moje
U blaženom rajskih čuvstvah steku.

Ah otali, mila moja djevo,
Sladkim žarom od cjelova Tvoga
Sa srca mi davnu koru leda!

Kad medenih ustah rieči Tvoje
U sladku se glasah stvore rieku,
Tad me glasi tih valah opoje,
A ja snivam o novome vieku.

Sreca, duše na dar Tebi evo,
Radi žićem života mi moga,
Jer bez Tebe živjet mi se neda!

J. K.

Споменице.

I.

Јанку к имендану.

Јанко Бог Те живно,
А аићео штитио;
Нек Ти слади срећица
Кратке дане живота
Овкрај гроба хладнога!

II.

Владку истом пригодом.

Владко миди, Владко драги
Љубав нек нас братска води!
А дамићах удес благи
Да нам тамо доспјет сходи,
Кам' недопре никад вај;
Онкрај гроба у вјечни рај!

*) Na to Vaše vprašanje nam je težko odgovoriti. V Zagrebu je še preveč tako imenovanih domorodnih „pevskih strank“, ktere bi bila prva potreba, da se pobratijo. Sicer je pa časa kolo čudno, zna se v nekaj časa pri Hrvatih tudi kak „Sokol“ osnovati. Vred.

III.

Блажу истом пригодом.

Буди здрав и задовољан,

Љуби своје, љуби род!

А твоји ће Тебе љубит,

Живота Ти сладит плод.

Милвој.

LIEPOZNANSTVO.

Vlastelinski pisar.

Napisa Miroslav Kramarić.

(Dalje.)

Velike svečanosti bijahu u ovom gradu riedkost; nu danas je imendan grofov, koj se je uvijek sjajno slavio.

Već bijaše noć. Mirno i blago motrile su sjajne zvjezdice snivajuću okolicu. S gradskih prozorah sievaše zasjenita luč, a vesela glasha oživljavaše noćnu tišinu. Medju mnogimi gosti koji bijahu u sjajnoj dvorani, bijaše Vladimir, pisar grofov samo tihi gledalac.

Upravo si dovede plesač plesačicu na miesto kraj grofice, kad na jednom opazi Vladimir sav raztrešen i zabunjen pred sobom grofa i kćer mu. „Ja vam predstavljam“, reče on, „svoju kćer, koja je danas iz Zagreba došla, da našu samoću zajedno dieli.“

„Ljubice!“ nastavit će grof, okrenuv se prama svojoj kćeri, — „ti ćeš s ovim gospodinom prvo narodno kolo plesati, da se uvjeriš, da se u kući tvoga otca još nije zaboravilo plesati.“

Djevojka se malko ali prijazno nakloni. Vladimir htjede sada nješto progovoriti; nu kao olovo ležашe mu nješto na jeziku. Ta to su one krasne plave oči, kojemu mir ugrabiše, to onaj vitki stas koj mu se noćju ukazivao.

Blagim pogledom i njekom mirnom radostju, motrila je grofica, majka Ljubičina, krasna mladića, kojega je dobro ponašanje već dugo hvalila. Višeputah se je s njim malo duže razgovarala, kada se je sa suprugom poljanami šetala.

Napokon se Vladimir te zabune otrese, te zamoli mladu groficu, da s njim pleše. — A kada ju je primio, učini mu se ručica njezina toli mehka i nježna, da je mislio, da mu je taj trenutak naj-sretniji u životu. Da svoje boljujuće čuvstvo nepokaže, nije se ufao

nit i pogledati krasno lice djevojke, kojemu je tako blizu bilo, da su mu njezine svilene kose po licu poprhavale. Ljubica je doduše mogla opaziti, kako ruka Vladimirova drhće; nu — to isto, što je ćutio Vladimir ćutila je i ona, danas prvi put u svom mladjahnom životu.

III.

Zabava se svrší. — Sunčani traći blistahu se većma po prozorih. Vladimir bijaše već medj svojim težaci; nu danas nebijaše tako marljiv kô prije. Često stajaše podulje sasvim zamišljen. Stari Misko moćrio si je mladoga gospodina i nemogaše dokućiti, zašto ga neizpitava, kako je ovo ili ono u gospodarstvu. Sumnjivo kimaše glavom, te izusti svoj obićni: „Gledj, gledj ti vraga, šta je to?“

Prekrštenih rukuh osloniv se o drvo, a pred njim su treptile svakojake slike; sad stojaše krasna vila pred njim, koju je prvi put stoga mjesta opazio, sad pako mu žubore milozvućni glasi „kolo“, opet prima njezinu mehku rućicu — i najposljje se usudi poljubiti ju.

Probudiv se iz ovoga sna — preplaši se. Taj siromašni, neznatni ćovjek, koj ništa neimadjaše do svojih naukah i dobroga ponašanja, usudi se zaprositi kćer velikašku, koju su prije knezovi prosili. — On siromašni poljski mladić, koga je otac u tamnicah sibirskih a mati u siromašnoj kolibi od svega zla umrla, smio je na to pomisliti. —

Tuga i žalost obuzme ga sasvim, te se pokaja metnuvši ruku na prsa.

Izza vruća dana slijdjaše hladna noć. — Ovakove su noći vrlo ugodne, a narav odmori se tim od velike vrućine. Utrudjen polodjelac sjedne na klupćicu pred siromašnu si kolibicu, te sprovođi najsladje ćasove u krugu mile si obitelji, dok mu san nesklopi oćiuh. Ne samo seljaku već i bogatu plemiću, o ugodni su hladni povjetarci ljetne noćce! Ljubica i mala joj sestra odu u oblićnji gaj, da se naućiju blaga zraka večera hladna.

Milica, tako se zvaše mladja kćerca grofa Darovića, skakaše amo tamo kano jaganćje; doćim ju je Ljubica tiho i zamišljeno slijdila. Uprav izadjoše na kraj šumice, kadno opaze, gdjeno dosta daleko prama njima jaši ćovjek. Tko je bio, nemogaše ga umah upoznati: nu ćim se k njim priblići, popuhne tihani vjetrić i digne Ljubićino kopreno — konj se poplaši, osovi se i — padne skupa s jezdilcem. Djevojka probliedi od straha kao krpa; nu osviestiv se, požuri se do mjesta, gdje je konj stajao, primi ga i priveže za oblićnju granu. Zatim pohiti k tomu nesrećniku i priblićiv mu se opazi da je — Vladimir. Poslušne malo, jeli još diše; a kad se osviedo-

či, da je još pri životu, svali joj se težki kamen sa srca. Odvežuć mu rubac, opazi na vratu mali križić s napisom: „Od tvoje majke.“ Ljubica pocrveni kano jabučica. Akoprem je jako želila, ipak se strašila časa, kada se Vladimir osviesti i oči otvori. Još se nikad nije sama približila mužkarcu. Htjede ustati i otići — ali — jeli mogla i smiela Vladimira ovdje bez pomoći ostaviti? Vladimir otvori oči, pogleda kraj sebe, opaziv Ljubicu, reče muklim glasom: „Vi — ovdje — u šumici — grofice, št... št... šta — se sbilo?“ Opaziv svoga konja, osviesti se na brzo i htjede ustati; nu još ga mučila velika bol.

„Bože! Vi ste krvav, Vi ste ranjen!“ poviče mlada grofica, „a ja sam nesretnica tomu kriva.“

„Vi grofice — kriva? — Šta možete vi proti slučaju — za koga — Bogu hvala!“ Ljubezno pogleda Ljubicu, i pomoćju djevojačkom digne se.

„Vi niti možete — niti smijete sám ići,“ počè Ljubica, „dopustite da Vas ja i Milica vodimo.“

Vladimir se htjede od toga braniti, nu ipak morao je prošnji djevojakah zadovoljiti. Jednom rukom primi nježnu ručicu Miličinu, a ranjenom podupre se na ruku Ljubičinu. Konj ih sliedjaše kao pitomno pašče svoga gospodara.

Jeli to bio izraz običnog sažaljenja, da je Ljubica višeputah tajni pogled na bledo lice ranjenika bacala, misleći da ju Vladimir nevidi? Jeli slučajno bilo? kada su već gradu na domaku bili, da su se kao u dogovoru sustali — da nije Ljubica svoju nježnu ručicu uzkratila Vladimiru za poljubac, o tom neka sude čitatelji, a osobito čitateljice, kojih se je ikad srce sa srcem svoga ljubimca u jedno stopilo.

„Hvala Vam — ah — hvala!“ reče tihanim glasom Vladimir, Ljubica stisnuv mu ruku, oprosti se š njim.

(Konac će sliediti.)

Prijateljski listovi.

Zagreb. (*Novinarstvo u Hrvatskoj i Slavoniji.*) 1. Politički časopis: „Narodne novine“, XXX. tečaj, urednik dr. Ljudevit Gaj u Zagrebu. O ovom listu izrekli su već mnogi i vrlo domorodci osudu, zato bilo bi suvišno o tom što proshoriti, tim većma, što politika u djelokrug naše „Torbice“ nespada. 2. Beletristični časopis: „Danica ilirska“, XVIII. tečaj, urednik dr. Ljudevit Gaj u Zagrebu. Donaša kao prilog „Narodnim novinam“ na prvoj strani redovito liepih piesama, zatim pripovjesti, književnost, slavjanskih viesti, smesice itd. 3. „Katolički list“, XV. tečaj, urednik Nikola Horvat u Zagrebu. Strogo crkven list. 4. „Gospodarski list“, XII. tečaj, urednik Bogoslav Šulek u Zagrebu, — list, koji se bavi samo strukom gospodarstvenom. Na zadnjoj strani

donaša domaće, službene i gospodarske viesti i svaštice, sve jako liepo in umljivo. 5. Školski časopis: „Napredak“, V. tečaj, urednik Stjepan Novotny u Zagrebu. 6. Beletristični časopis: „Naše gore list“, IV. tečaj, urednik Mijo Krešić u Zagrebu. Donaša liepih novela, pripoviesti, piesama i dopisa; na zadnjem listu Feuilleton, u kom dolazi viestnik iz Zagreba, književnost, kritike, kazališne viesti itd. 7. Beletristični časopis: „Glasonoša“, III. tečaj, urednik Abel Lukšić u Karlovcu. Ove godine izlazi u drugom obliku, te je takodjer mnogo bolji od laui. 8. Beletristični časopis: „Slavonac“, II. tečaj, urednik Miroslav Kraljević u Požegi. Donaša iz poviesti naše što izvornih, što prevedenih novela, pripoviesti i piesama, zatim nješto iz prirodozemlja i zvjezdnoznanstva za puk, svaštica, zagonetaka, anagramma itd. 9. Napokon izlazi u Zagrebu „Torbica“ već godinu pod uredništvom dvajuh slovenskih mladićah. Namienjena je jugoslavenskoj mladeži, te donša slovenske i hrvatsko-srbske spis; latinicom i cirilicom tiskane. A ovih dana dobismo prvi broj (na ogled) trgovačkoga časopisa „Sidra“ pod uredništvom g. Ante Jakića.

Politički list „Pozor“, koji je doživio V. godinu, prestao je svojim 8. brojem 12. siečnja ove godine na „vieke viekov“ izlaziti.

Tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu izlaziti će 1. dana svibnja novi politički časopis „Domobran“ pod uredništvom neumornoga pisca gosp. Gjure Deželića *).

Otto Š c.

— 21. travnja obdržavahu gg. klerici zagrebački glasbenu deklamatornu zabavu u slavu uzoritomu i prečastnomu svomu gospodinu Jurju Hauliku Várallyskomu, stožerniku i nadbiskupu. Po programu, koji su prije zabave izdali, vrstili su se izvrsno izvedeni glasbeni komadi, kojim bijahu upletjene takodjer odlične deklamacije.

Varaždin. Čini mi se, da ti je, mila „Torbice“ jošte sasvim nepoznato naše gnjezdo, budući dosada nevidjeh glasa u tebi od nas. To ti lahko vjerujem; mladež ho je naša većinom sve drugo, nego li domorodna. Kod nas imade mnogo stranakah: magjarska, magjaronska, njemačka itd. Dakako, jedna drugu prezire, ali se ipak neusudjuje joj što reći u oči. Prošlih uskrasnih danah pobuni se njeka stranka proti njemačkoj, te jim noćju zamaše-i podera sve njemačke cimere ili napise, a magjarski napis na njekoj gostioni „Baniji Vendeg fogadohosz“ bijaše neoskvrđen. „Tko je to učinio?“ toga pitanja nemože ni sám magistrat riešiti. Tko bio, da bio, truda si je ipak mnogo dao!

Gdjn.

Terezovac. A. F. (Odlomak iz prijateljskog pisma.) Naertat ću u kratko Terezovac, njegovu okolicu, stanovništvo i narodnost, da znadete, kakova je to luknja i među kakovimi ljudmi ja živim. Terezovac je trgoviste pol drugi sat od Verovitice u vrlo krasnom ravnom predjelu ležeće. Medj Terezovacom i Veroviticom proteže se prostran zvierinjak presv. grofa Jankovića i šir; ugledna pivara; a od zvierinjaka pako vodi tri četvrta sata dugi red visokih jablanovah do Terezovca. S desna pol sata od trgovišta nazivane su vinoredne gorice, što okolicu ovu toli krasnom čini. Terezovac sám u sebi priliči malenoj

*) Što se izišavših u Hrvatskoj i Slavoniji knjiga tiče, molim, da blagi čitatelji obrate pozornost na početkom ove godine u Zagrebu dotiskanu knjigu pod naslovom „Bibliografija hrvatska“, dodatak k prvomu dielu od Ivana Kukuljevića Sakcinskog, u kojoj se nalaze vjerno popisane sve knjige, koje su poslie zlokobnoga sustava svjetlo ugledale. Ciena je knjizi 40 novč.

varošici, sastoji se iz više liepih uredjenih ulicah sa širokimi zidanimi cestami, liepimi zidanimi stanji i veći je od Ludbriega, koj je dobro poznat.

Nu sada koju o stanovničtvu krasnog našeg Terezovca. Koža mora se čovjeku ježiti, kad čuje, kakovi su filozofi, — ili bolje rekuć „fizolentopfi“ — u ovoj luknji! Od crnoga pa do sinjega mora u širinu, od Karpatah pa do Balkana u duljinu nije grada, trgovišta, a još manje sela, u kom bi se tolika smiesa raznih vjerozakonah i šarenih narodnosti nalazilo, kao što u Terezovcu. Tuj ti imade ponajviše — kako ih obično zovu — Švabah, Magjarah, Čegah, Slovakah, Štajeracah, Kranjacah i Slavonacah; a što se vjerozakona tiče, da se Bog smiluje: katolikah, pravoslavnih, žudijah, luteranah i kalvinah. Ovdje su sve i nikakova narodnost, može se indí misliti kako je teško narodnim duhom opojenu mužu u takovom metežu. U ostalom sam hvala Svevišnjemu posve zadovoljan, akoprčm inadem još jednoč toliko posla, koliko ga u Ludbregu imadoh, zato se ipak nemogu pečaliti i zlovoljnim biti, jer mi moj premda težak stališ uvijek mil i drag bijaše, te me ta zadovoljnost u svakom ma i teškom stanju tieši i uzdržava. Ako sreća dađe pisat ću naskoro, do toga Bog!

Koprivnica. G. (Odlomak iz prijateljskog pisma.) Naš međunarodni kasino priredio nam prošlih pokladah više „kranclah“, koje sam slabo pohadjao, jer me pošalina (tifus) pameti naučila i jer se sjećam riečih: „da je ples mnoge bacio u lies“. Osim urednih društvenih „kränchenah“ bijaše sjajan ples na korist stradajućih Magjarah i na fašinsku nedjelju 7. veljače zaključak karnevala „eine grosse Tanzunterhaltung“ uz entrée. Nemogoh propustiti, da nebudem na tom zadnjem plesu, ali zašto? Dodjoše nanj kićeni svatovi predsjednikove kćerke Ozbiljke, koja me za svog djevovanja dosta zanimala, pa mi u dobri čas dodje taj ples, da još jednom prije njezina odlazka s njome poplešem. Dao Bog sretna bila! jer je zbilja dobra i poštena domorodkinja. Drugo što me na tu zabavu privlačilo bijaše živinski koncert!! — Vjerujem, da se tomu čudite, a čudi se i ciela Koprivnica — grad, u kom njekoč generali, da i isti kraljevi — kao što nam to domaća poviest o Luji I, Šišmanu, ponajpače o kraljici Barbari svjedoči — stanovahu. Našlo se nekoliko „tajč-kroatah“, od kojih si jedan mačju, drugi pasju, treći magareću itd. glavu nataknuo, te složiše „kvartet“ razumjeva se dotičnim živinskim glasom. Složna mi kvarteta! — Čudim se nježnim našim Koprivničkinjam, što mogahu takov nesklad slušati, pa ga jošte „köstlich, prächtig, amüsant-nim nazvati; džaba im takova amüsementa! — Čudim se takodjer, kako može koja ljepotica svog „cajolirajućeg chevalier d' honneur-a“ charmantnim naći, koj joj se nestidi, na baš i na fašnik u živinu pretvoriti! — Ja slušajuć divni koncert promatrah istinu liepih i zlata vriednih Herderovih riečih: „Wer seine Muttersprache, die süßen, heiligen Töne seiner Kindheit, die mahnende Stimme seiner Heimat nicht liebt, verdient nicht den Namen — Mensch.“ — Kad nemogoše u našem milozvučnom jeziku kvarteta složiti moradoše miaukati i iakati!

Smiešnice.

— (Dve prijateljice.) Hulda: Kako ti prija bračni stališ?

Emma: Vrlo zlo, muž mi je upućeni djavao.

Hulda: Nu, da onda ima i rogove?

Emma: Neima ih jošte, al' će ih na skoro dobiti.

— (*Što čovjek zdravja radi ne učini.*) Gospodična Ezelinda oboli. Zapita ju otac: „Kćerko, nebi li se htjela udati?“ — „Ah, Bože moj!“ — „uzdahnu krasna, „što nebi čovjek zdravja radi učinio!“ J. Зид.

— Njeki imućan zanatnik držao je u svojoj dielaonici više kalfah i šegrtah, u koje je za njegovoga odsuća sve svoje povjerenje stavljao. Došavši jednoć s daleka puta, dodje mu u susret supruga, tužeći mu se, da joj je ukraden zaručni prsten. Suprug ni pet ni šest, već se domisli, kako će u trag doći neznanj deliji. Otidje naime nekoga dana u večer u dielaonicu te ponese sobom malu vreću, u koju je stavio toliko jednako velikih slamakah, koliko je imao kalfah i šegrtah, veleći im, da noćju vuku slamke, a tko najveću izvuče, on je krivac. Utrnuv si ta družina svjeću, poče ždrebanje, koje se za kratak čas svrší. Krivac, tobož da sigurniji bude, odreže škarami podosta velik komad slamke, buduć je mislio, da će ovako izbjeći zasluženoj kazni. Sutradan eto ti gospodara; stupi u radionicu a svi mu nazdrave „dobro jutro“, tada dade redom svakoga pozvati, da mu pokaže, što je izvukó; napokon dodje onaj, koji je podrezao slamku, te ju pruži gospodaru, koji je štono kažemo ulovio „pticu na lepku“. Otto Š....c.

— Došao Vlah u Turo-polje, pak zaprosi seljaka, štogod da pojede. Seljak ga zapita, što ćeš radje, kruha ili mlieka? Na to će reći Vlah: e udrobi! F. S.

— Njeki mladoženja dodje k svojoj nevjesti, da idu u crkvu. Najedanput počne bura hukati te za malo udari grom u nedaleko ležeću kuću. Preplašena nevjesta padne u nesviest te kad se opet probudi, zapita ju brižljivi naš mladoženja, je li možda mrtva?

Šandor M.

Listnica.

(Slov.) G. A. Višenskemu: Vaše pritožbe ne moremo natisniti, ker znala bi obuditi marsikomu pravično jezo. Da je pri Vas tako, kakor pišete, ne moremo verjeti, ker poznamo ondotne gg. učitelje. Položite torej raji roko na srce in premišljajte preteklost, ne bi li mogli izreči „mea culpa?“ — G. J. K. v T.: Vašo povestico čuvamo za prvo priložnost. Skusite nam kaj izvirnega poslati! — G. J. Stan. na R.: Jako nam je žal, da nismo Vašega lepega spisa zdaj uvrstili mogli. Prihodnjić pa prav gotovo. — G. Dr. v Lj.: Ostalo v Vašem dopisu nam je zastarélo. Ne zamerite, da smo izpustili. — G. V. H. Ž. v C.: Vaša povest nam se zeló dopade. Prihodnjić pride cela na svetlo. —

(Hrv.) G. Banj.: Srdačno se Vam zahvaljujemo na podpori Vašoj. Uvrstit ćemo sve prilikom. — G. Lj. Klopč.: Za Vašu pripovjedku nam sada prostora uzmanjka. Budućiput sigurno. — G. M. Plva. na R.: Hvala, upotrebit ćemo. — G. Janko Tmč.: Da nije predugo, bili bi već davno uvrstili, a tako molimo, da se uštrpite.

Natisnila narodna tiskarnica dra. Ljudevita Gaja v Zagrebu.

